

Svatý Vojtěch mezi námi

**Pastorační podněty pro Rok zasvěceného života
23. dubna 2015 – 2. února 2016**

Pavel Ambros SJ

Edice Hlas Velehradu
XXXVII.

Svatý Vojtěch mezi námi

**Pastorační podněty pro společenství zasvěceného života v českých zemích při příležitosti putování ostatků svatého Vojtěcha v Roce zasvěceného života
23. dubna 2015 – 2. února 2016**

Pavel Ambros SJ

Imprimatur: Josef Stuchlý SJ

V publikaci je použita grafika akad. mal. Jana Jemelky Otevřené srdce

© Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., Olomouc 2015

ISBN 978-80-7412-198-2

Milé sestry a bratři,

rozhodli jste se oslavit Rok zasvěceného života tím, že vaše kostely a komunity navštíví sv. Vojtěch. Muž, který stojí v počátcích našeho duchovního i společenského a politického života, nazývaný také prvním Evropanem české krve, který se rozhodujícím způsobem zasadil o mapu Evropy na celé tisíciletí. Jemu vděčíme, že i v naší zemi používáme arabské číslice, které nám mohou zjednodušit výpočty, nejen našeho hospodaření, ale také můžeme v nich vyjadřovat i počty našich sester a bratří.

Není bez zajímavosti, že po prvním biskupu Dětmarovi, benediktinskému mnichu z kláštera Corway, odkud k nám také připutovaly ostatky sv. Víta, přichází na biskupskou katedru opět benediktinský mnich sv. Vojtěch. Myslím, že by nás to mělo přivést k zamyšlení, jak důležitou roli hrál řeholní život v počátcích naší církve a kultury. Domnívám se, že tento odkaz nás zavazuje, jednak abychom v duchu svých charismat rozvíjeli službu hlasatelů evangelia, vychovatelů a učitelů, ale také i těch, kteří mají otevřené srdce k potřebným, nemocným a hledajícím. Pokud si chceme lépe uvědomit úlohu mnišské kultury, tedy především benediktinské Evropy, můžeme navštívit ve Valdštejnské jízdárně výstavu, která hovoří o nezastupitelné a jistým způsobem do dnes nenahraditelné úloze našich klášterů. Evropa okolo roku 1000, tj. Evropa doby sv. Vojtěcha, je Evropou mnišskou. Jsou to především představení klášterů, opati a abatyše, které rozhodují o duchovním, kulturním, ale i politickém životě v naší zemi v duchu vize *Corpus Christianorum*, která propojila církve a stát v modelu, který v sobě nesl i určitou roznětku sporu, ale nelze přehlížet také jeho pozitivní význam. Bude záležet i na nás, do jaké míry se nám podaří skloubit v církvi, která je tvořena pluralitou řeholních komunit, hnutí, různých zájmových skupin, ale také v prostoru se nacházejících farností a diecézí, spolu s kategoriální pastoračí, potřebnou obnovu duchovního, kulturního a společenského života v zemi na počátku třetího tisíciletí. Kéž by nás sv. Vojtěch na naší cestě svou přítomností doprovázel.

Dominik kardinál Duka OP, arcibiskup pražský

1. Úcta k ostatkům světců

Papež František nám ve svém listě představuje tři cíle: dívat se na minulost s vděčností, prožívat přítomnost se zápallem a obejmout budoucnost s nadějí. Svátkem svatého Vojtěcha začne putování jeho ostatků po kláštorech v českých zemích. Tato chvíle se pro nás může stát příležitostí pozvat do našich společenství přátele i hosty, abychom s nimi prožili všechno, co nám zasvěcení přináší. Blízkost ostatků sv. Vojtěcha, prvního řeholníka české země, nás vzájemně sjednocuje a otevírá nám brány Božího vedení.

Kde se rozmnožuje milost, mohou se ukázat i pokušení.

1. pokušení: orientace na sebe sama; obrácení nezačíná tím, že já se změním, že já něco udělám, ale že se kontemplací podílím na Božím díle; začínám pozorovat Boží působení a počítat s ním; počátek procesu obrácení člověka je v Bohu, kterého vidím v jeho činnosti;

- často to vidíme v katedrálách: dílo stvoření a dílo vykoupení, které můžeme kontem-
plovat;
- a) slovo Boží; b) reflexe teologické, dogmatické, podstatné; c) pohledy na dějiny církve
formou flash, reference, příkladu, konkrétní věci;
- nemůžeme se dívat jen na sebe, ale chceme mít podíl na tom, jak se na věci dívá Bůh;
Duch Svatý dává oku světlo, aby vidělo stejně jako Bůh; umění tedy spočívá v tom
vidět věci Božím pohledem; proto je třeba být s ním, abych viděl stejně; jestliže ne-
vidíme věci podobně či stejně, je to z toho důvodu, že jsme spolu prožili jen velmi
krátkou chvíli; **chceme tedy:** prožít delší chvíli s církví, abychom viděli věci ve světle,
které nám zatím chybělo; musíme být s někým velmi dlouho, abychom si osvojili jeho
pohled; musíme spolu žít; nemůžeme vnímat jen sami sebe;

2. pokušení: chci všechno; vezmu to, co je možné; slyším všechno, ale k něčemu se vra-
cím, u něčeho chci setrvat; v obrazárně si raději prohlédnu jeden obraz pořádně než všechny
povrchně; ostatní věci pomalu vstupují do vědomí a podvědomí; všímám si toho, co se mne
dotýká vnitřně;

3. pokušení: nejsem schopen to vnímat; je zde jakási lest; jsme hodně vzdáleni duchov-
nímu světu; duchovní svět však není cvičení, námaha, ale vnitřní postoj; počítáme s tím, že
Bůh skutečně dává.

Čtvrtá část modlitby ve struktuře exerciční zmiňuje vždy přítomnost světců; kdo jsou
svatí? **Svatí jsou vyjádřením, viditelným výrazem oslaveného těla Kristova, Kristova
těla ve slávě;** nejsou to výjimečné osoby; proto z hlediska ikonografického má každý něco

společného s ostatními světci, něco osobitého, čím je připodobněn Kristu; není to hrdina, mimořádný člověk, je však proměněný a jeho proměna v Krista je nám dostupná.

Benedikt XVI. se vždy velmi zlobil, když **se při svatořečení místo vyobrazení nového světce začaly používat fotografie**. Správně upozorňoval, že je to něco zcela pomýleného. Když se s nimi setkáme, budou zcela jiní. Ani Krista jeho učedníci nepoznali, když ho potkali po jeho zmrtvýchvstání, i když s nimi strávil tři roky. Byl proměněn. **Světci, to je lidství oslavené v Kristu**. Proto již od samého počátku křesťanství byly důležité ostatky, relikvie. Ve světcích se totiž skrývá vše, celý katechismus, celá pravda. Je to zkušenost osobní, ekleziální, ne individualistická. Je to osobní zkušenost člověka s životem věčným. Není to popsána stránka, nýbrž zakoušení. Zde se mohou dotýkat víry a všeho toho, co víra otevírá. Jsou to dějiny osoby, které již v tomto světě ústí do oslaveného života. Je to zkušenost člověka žijícího ve věčnosti. Žil zde mezi námi a nyní žije ve své slávě, v oslavené podobě. Co můžeme více?

Svatí jsou velmi důležití pro duchovní život. Proč? Je přece dobré mít přítele, který mě podporuje a podpírá ve správném směru, v nasměrování za stejným cílem. **Mít přítele**. Víme, že je velmi důležitý sociální konsensus, přisvědčení společnosti. Nevěrný manžel si za své přátele jistě nebude volit věrné manžely. O čem by si s nimi povídal? Vždy vyhledává ty, s nimiž se může podělit, sdílet to, co se mu stává normou, co je pro něj normální. Když je někdo zcela opačného zaměření, než jsem já, o čem spolu budeme mluvit? Právě sociální konsensus, přisvědčení, ujištění vytváří ono povědomí být ve společenství někoho. To je důležité, hlavně v těžkých chvílích.

Jsi-li přítelem **Řehoře Nysského**, který sedmkrát musel opustit své biskupské sídlo, pak pod vlivem tohoto přátelství jinak jednáš s tím, kdo byl nespravedlivě sesazen. Nebo když někdo trpí anorexií a sprátelí se s **Edith Stein**, určitě jinak prožívá a zakouší své těžkosti. V tomto společenství, v chrámu nachází své přátele, proto je schopen je políbit, pozdravit, tak jak je to mezi přáteli běžné. Se svatými tvoříme jedno společenství.

Při liturgii jsou svolávání naši přátelé. Co je to liturgie? **Svolání, sezvání celého těla Kristova, toho zde na zemi i toho již oslaveného**. Na výzvu církve přicházejí do chrámu ti, kteří tvoří součást těla Kristova. Jsme zde společně: my, kteří jdeme ještě dějinami, a oni, kteří žijí již v oslaveném světě, ve slávě Boží.

Je zde však ještě jeden důležitý moment. Jestliže svatí jsou ti, kdo již dospěli k oslavení v Kristu, pak **mohou pomoci naší vlastní tvořivosti**. Život svatých se proto stal **prvořadým pokrmem pro spirituální kreativitu**, pro duchovní fantazii, pro obrazotvornost. Bez obrazotvornosti není duchovní život. Jsme si vědomi, že žijeme v době, která nás enormně krmí neužitečnými obrazy. Kde dnes vůbec můžeme najít potravu pro duchovní imaginaci? Dnes se již téměř nesetkáváme s obrazy vytvořenými na základě duchovní zkušenosti, ale jsou nám předkládány především dva typy obrazů: reklama (manipulace s našimi požívačnými sklony) a seberealizace individua (kulturní agrese na základě ideologie). Životy světců se staly impulsem pro duchovní imaginaci. Četba jejich životopisů (stejně jako jejich tvorba) byla v tradici církve vždy považována za stejně důležitou jako četba katechismů. Důvodem nebylo je napodobovat, to je až velice pozdní fixace, která se objevuje v novověku jako jistý úpadkový rys hagiografie. Důvodem bylo nabídnout inspiraci. Vznikaly tak myšlenky typu: To mě nenapadlo, že by se takto dalo uvažovat. Co kdybych to také zkusil! Četba dávala

jiskru k tomu něco udělat nebo spíše uvažovat o tom, co by bylo v mém životě vůbec možné. Proto se při jídle četly úryvky ze života svatých.

V praxi to vypadalo tak, že jeden mnich předčítal potichu příběh a opat naslouchal. U částí týkajících se dat, historických okolností atd. bylo slyšet jen tiše plynoucí tok řeči, kterému ani nebylo přesně rozumět. Když však mnich došel při četbě k nějakému důležitému místu, například že světec se odebral na horu, aby se v tichu čtyři dny modlil před důležitým rozhodnutím, dal opat znamení, třeba poklepaním na dřevěný stůl, že předčítající má začít číst nahlas (lat. *gerundium leggendum* znamená, ať se toto čte, naznačuje tedy výběr). Tak se rodí útvar, který se nazývá *legenda* – to, co se má přečíst (například z letopisů nebo kroniky či z jiné knihy). Když se později tyto texty prepisovaly, dělo se tak dvojitým písmem: menším písmem se uváděly ony historické souvislosti a velkým písmem pasáže, které byly chápány jako výběr krásného, čeho má cenu si povšimnout, jako obrazy vykreslené slovem. V dalším procesu utváření tohoto literárního druhu začaly vznikat obecně uznávané formáty jako předem nachystané vzorce, které usnadňovaly formulace specificky zaměřené na konkrétní osobu. Ty vedly k symbolickému způsobu vyjadřování. Když se někdo postil plně, bylo jeho nasazení k plnosti postu obrazně popsáno číslicí. Postil se sedm dní. A když se postil ještě s větším nasazením, pak se postil sedmkrát sedm dní, což bylo číslo absolutní plnosti. **Tyto obrazy zůstávaly v člověku tak, že mohly být používány pro jeho vlastní tvůrčí činnost. Četbou rostla krása pohledu na věci, které člověk pro Boha koná, a její literární ztvárnění se stávalo vlastním básnickým světem.** Mniši však byli natolik inteligentní, aby věděli, že smysl poezie spočívá v něčem jiném než v jejím naplnění. Dotýkal se vnitřního rozpoložení člověka. Antické mnichy nikdy nenapadlo napodobovat doslova to, co četli v legendách světců. Nebyl to text k napodobování světců, ale k tvůrčímu myšlení v jejich vlastním životě. Vybídl je k pohybu, k cestě, ne ke kopírování a plagiátorství. Legendy probouzely duchovní fantazii, tvořivost.

Racionalismus a pozitivismus však vnesly do četby zcela jiný akcent. Začaly texty hodnotit podle jejich historicity. Velmi rychle se dospělo k jejich zpochybnění, ať už v otázce jejich autorství, nebo jejich rozporu s praxí či historickou znalostí. Katolíci naopak začali stejnými prostředky na jedné straně bránit jejich historicitu, na druhé straně byla jejich četba předkládána jako návod k napodobení, *imitatio sancti*. Napětí mezi požadavkem *napodobit světce* a skutečným životem křesťana vedlo postupně k tomu, že se životy světců přestaly číst, protože se staly neaktuálními. Staly se zbytečnými a nepochopitelnými. Dnes se tedy setkáváme s životopisy světců, které jsou zpracovávány jako jiný dobový materiál: buď jako kritika pramenů, nebo jako dějiny úcty, či podle zvolené historické metody, například prožívání všedního dne, z hlediska růstu společenské kariéry, jako součást politických dějin apod. Vznikají úctyhodná a patřičně tlustá díla, kdy vlastní legenda tvoří často jen nepatrnou část celé knihy. Kritický aparát natolik zatěžuje celou četbu, že se stává doménou toliko specialistů. Ambicí každého vědce je nakonec jen to, aby se stal jediným na světě, který tomu správně rozumí. A najednou máme před sebou produkci, která nemá žádnou duchovní plodnost. Není schopna se promítnout do života.

Jaký je důsledek celého tohoto novodobého ikonoklasmu? Že jsme zůstali bez přátel. Nemáme nikoho, kdo by nás doprovázel a vnitřně s námi prožíval události. A především jsme vystaveni podnětům, které probouzejí imaginaci se zvrácenými rysy. Vezměme si za příklad svatební obřad. Jestliže se již vůbec někdo rozhodne pro svatbu, pak má jasno

v jediné věci: nechce ji mít stejnou jako jeho rodiče. Ale jak toho dosáhne? Neví a má dvě možnosti: idealismus (romantická představa), nebo nebývalou podívanou, která vyjádří jeho individualitu.

Křesťan může v životě svatých hledat jiskru, která zapálí jeho duchovní imaginaci. K čemu tato imaginace slouží? **K synergii božského a lidského, která je podstatou spirituality, duchovního.** Duchovní neznamena vyzařování, nýbrž **jednotu s někým, jednotu s Bohem.** V církevní slovanštině se svatý nazývá *podobnyj*, tedy ten, kdo se připodobnil Kristu v jeho slávě. Svatí jsou podobni Kristu v jeho slávě. Matka Boží se nazývá *prepodobnaja*, nejvíce podobná. Svatý uskutečňuje v životě určitý rys svého lidství, které vstupuje do slávy Boží. A schopnost setkat se v životě světce s tímto osobitým rysem je jako jiskra, která zapaluje moji duchovní tvořivost k tomu, abych našel svůj osobitý rys lidského života, jenž se stane součástí mé oslavy s Kristem, jeho oslaveného těla.

2. Slavnostní přivítání ostatků sv. Vojtěcha neboli malé organizační desatero

1. Představený se sejde se svojí komunitou, aby společně naplánovali harmonogram přivítání a uctění ostatků sv. Vojtěcha.

2. Uvědomíme si cíl: Naše „apoštolská práce je zaměřena k tomu, aby se všichni, kdo se vírou a křtem stali Božími dětmi, shromáždili vjedno a uprostřed církve chválili Boha, účastnili se oběti a jedli ze stolu Páně.“ (SC 10) Chceme proto prohloubit víru, žít naději a slavit život Boží mezi námi.

3. Domluvíme se, na koho se obrátíme a koho k naší slavnosti pozveme (přátele, farnost, představitele obce, krojovanou mládež, hudební skupinu, chudé, nemocné, blízkou rodinu, kněze z okolí).

4. Necháme se inspirovat: modlitbou, rozhovorem, zkušenostmi jiných. Přečteme si společně dopis papeže Františka.

5. Zorganizujeme malý pastorační tým, nejbližší okruh spolupracovníků, a než s nimi začneme plánovat *akční plán* přivítání a uctění ostatků sv. Vojtěcha, pozveme je ke sdílení části našeho společného života. Když se s nimi můžeme modlit, můžeme i společně pracovat. A když s nimi budeme pracovat, můžeme se s nimi i společně modlit.

6. Začneme připravovat kalendář akcí, který bude obsahovat různé body: pozvání dětí (s rodiči) k malé katechezi o tom, kdo jsme my-zasvěcenci; den otevřených dveří našeho kláštera; pozveme kazatele, který promluví o sv. Vojtěchovi; jeden den budeme věnovat našim spolupracovníkům a pozveme je ke společnému stolu slova i vína; připravíme plakátky na jednotlivé akce; uděláme malý osvěžující vánek na našich webových stránkách; necháme zaznít náš hlas na veřejnosti a tak dále.

7. Kromě úklidu kaple, kostela, spíže a lékárníčky doplníme a osvěžíme novinkami naši komunitní knihovnu a posvítíme si na náš kulturní život. Svatý Vojtěch byl nositelem kultury – dobrou tradici je třeba rozvíjet.

8. Svoláme rozhodující schůzku pro definitivní plán:

- Přivítání.
- Modlitba.

- Vysvětlení toho, co pro nás přivítání a uctění ostatků sv. Vojtěcha znamená.
- Rozprava I: každý člen přípravného týmu vysloví svá přání a představy.
- Přestávka.
- Rozprava II: čeho chceme dosáhnout (jakých vnitřních postojů a jakých vnějších účinků).
- Přestávka.
- Rozprava III: začneme tvořit konkrétní program příprav a oslav.
- Na závěr necháme prostor pro každého, aby několika málo větami zhodnotil celou schůzku.
- Závěrečná děkovaná modlitba.

9. Najdeme pro celou pastorační akci název, motto a logo.

10. Vytvoříme seznam, ve kterém shrneme, kdo za co zodpovídá a co kolik bude stát.

Dvě poznámky na závěr:

- Prostudujeme podmínky plnomocných odpustků spojených s *Rokem zasvěceného života* a budeme o nich informovat.
- Vyvěsíme na nástěnce našeho kostela informace, co se děje u sousedů v blízkém i vzdáleném okolí.

3. Přípravná kající bohoslužba slova před přijetím ostatků sv. Vojtěcha

Řeholní komunita se svými přáteli a spolupracovníky se setkají v domácí kapli nebo v kostele. Kněz (jáhen, představený) s přísluhujícími pozdraví oltář hlubokou úklonou a pak se tiše modlí vleže na stupních oltáře. Všichni přítomní se k nim připojí. Bohoslužba začíná tichou modlitbou.

Žalmista přečte Žalm 139

Hospodine, ty mě zkoumáš a znáš, ty víš, když sedám i když vstávám. Poznáváš mé myšlenky již z dálky; ať jdu nebo ležím, ty to určuješ, všímáš si všech mých cest. Slovo ještě nemám na jazyku: hle, už je znáš, Hospodine, celé. Obklopuješ mě zezadu i zepředu a kladěš na mě svou dlaň. Podivuhodná je pro mě tvá znalost, vznešená a nepochopitelná. Kam se mohu uchýlit před tvým duchem, kam až utěci před tvou tváří? I kdybych vystoupil na nebe, ty jsi tam, i kdybych ulehl v podsvětí, i tady jsi! I kdybych si připjal křídla jitřenky a spočinul na nejzazším moři, i tam mě povede tvá ruka a uchopí mě tvá pravice. I kdybych řekl: „Aspoň temnota mě skryje a noc mě obklopí místo světla“, ani tma ti nebude tmavá: noc jako den se rozjasní, temno je pro tebe tak jako světlo. Tys přece stvořil mé ledví, utkal jsi mě v lůně mé matky. Chválím tě, že jsem vznikl tak podivuhodně, úžasná jsou tvoje díla. Dokonale znáš mou duši, má podstata ti nezůstala utajena, když jsem byl tvořen v skrytu, sprádan v hlubinách země. Tvé oči viděly mé skutky a v tvé knize jsou zapsány všechny; dny byly stanoveny dříve, než jediný z nich nastal. Jak nedostupné jsou pro mě tvé úradky, Bože, jak nesmírné je jejich množství! Kdybych je měl sečíst – je jich víc než písku, dojdou-li na konec, pořád jsem u tebe. Kéž bys, Bože, zabil bezbožníka: vrahové ať se ode mě vzdálí! Neboť se záludně bouří proti tobě, zpupně se vyvyšují tvoji protivníci. Což nemám, Hospodine, v nenávisti ty, kdo nenávidí tebe, k tvým odpůrcům necítím odpor? Z celého srdce je nenávidím, stali se mými nepřáteli. Zkoumej mě, Bože, a poznej mé srdce, zkoušej mě a poznej mé smýšlení! Pohleď, zda jdu cestou špatnou, a veď mě cestou odvěkou!

Ten, kdo předsedá bohoslužbě, pozdraví shromážděné věřící a krátce upozorní na hlavní obsah vybraného čtení z Písma svatého. Potom vyzve k modlitbě a po chvíli ticha říká:

Pane Ježíši Kriste,
tys nezavrhl apoštola Petra, ani když tě třikrát zapřel,
ale dals mu milost, že oplakával svůj hřích
a celým srdcem se k tobě obrátil:

smiluj se také nad námi a obměkči naše srdce,
abychom se k tobě vrátili a věrně tě následovali po celý život.
Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků.
Amen.

Proměnění Páně na hoře (Mt 17,1–9)

LECTIO

Slova svatého evangelia podle Matouše

Ježíš vzal s sebou Petra, Jakuba a jeho bratra Jana a vyvedl je na vysokou horu, aby byli sami. A byl před nimi proměněn: jeho tvář zazářila jako slunce a jeho oděv zbělel jako světlo. A hle – ukázal se jim Mojžíš a Eliáš, jak s ním rozmlouvají.

Petr se ujal slova a řekl Ježíšovi: „Pane, je dobře, že jsme tady. Chceš-li, postavím tu tři stany: jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi.“

Když ještě mluvil, zastínil je najednou světlý oblak, a hle – z oblaku se ozval hlas: „To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení; toho poslouchejte!“ Jak to učedníci uslyšeli, padli tváří k zemi a velmi se báli.

Ježíš přistoupil, dotkl se jich a řekl: „Vstaňte, nebojte se!“ Pozdvihli oči a neviděli nikoho, jen samotného Ježíše. Když sestupovali s hory, přikázal jim Ježíš: „Nikomu o tom vidění neříkejte, dokud nebude Syn člověka vzkříšen z mrtvých.“

MEDITATIO

Dotýkáme se okamžiku, kdy člověk začne vnímat jednotlivé ztráty svého života. Touhy, které člověk nese, potřebují vždy znovu očistění, prohloubení, osvědčení. Od duchovního upřímného afektu k trvale plodnému duchovnímu efektu je dlouhá cesta. Bůh dává počáteční milost, která člověka vždy znovu pohne k tomu, aby chtěl něco se svým životem dělat. Jeho touha po obrácení, vůle změnit život a vstoupit do životního vztahu s Bohem v Kristu začíná praxí vzývání Boha, modlitby a prvních zkušeností s těmi, kteří se s milostí Boží pokouší o něco podobného. Začne se jich dotýkat křesťanský duch. Být na cestě k Velikonocům a přijmout nově Krista v eucharistii znamená důkladně si projít nejzákladnější katechezi, kterou musí mít katechumen v sobě stejně, jako když nechává v sobě proudit krev.

V naší meditaci se staňme opět katechumeny, jimž je určeno Ježíšovo zvěstování jeho smrti a jeho vzkříšení, které vyvolává zděšení. Zděšení silnější než u těch, kdo se mohli dívat na Gibsonovo *Utrpení Ježíše Krista*. Kříž a smrt neznamenají konec, nýbrž jsou průchodem ke slávě. Nechceme se jenom dívat, chceme zároveň prosit o sílu jít po této cestě.

Petr, Jakub a Jan viděli Ježíšovu slávu a zjevení Boha Otce. Můžeme spolu s nimi vidět dvě prozářené starozákonní postavy – Mojžíše, Eliáše a postavu samotného Ježíše.

1. Zjevení proměny Mojžíše

Odpovědi na naše ztráty můžeme hledat v tradici, ve zkušenosti těch, kteří nás předcházeli ve víře. To nám ukazuje postava Mojžíše. Mojžíš představuje novou skutečnost

rozvinutější víry, která nachází svoji formu vyjádření v tradici – v tom, co se předává z generace na generaci. Mojžíšova náboženská zkušenost vychází z komunitní citlivosti celého Izraele, uchovávané po generace v izraelském národě. Její hloubka a jedinečnost jsou vyjádřeny biblickým výrazem „tváří v tvář Bohu“.

Mojžíš má jisté předpochopení Boha a dějin. Izraelský lid je lidem vyvoleným, otroctví není oním životem podle zaslíbení Božího. Příběh, v němž Mojžíš zabíjí Egypťana, aby pomohl svému soukmenovci, je význačný: Bůh nechce Mojžíšovo nasazení pro určitý druh spravedlnosti, chce, aby zanechal lidu plnou zkušenost osvobození. Chce, aby viděli úplné zničení egyptského vojska v Rudém moři „s jezdci i jejich vozy“. Jen tak bude síla zničena slabostí, válečné zbraně nemohoucností, která otevírá naprostou důvěru. Tímto způsobem se zjeví absolutní vláda jediného Boha a přinese jako výsledek věčnou smlouvu. Je žádoucí, aby se tato zkušenost stala zkušeností celého lidu a aby Mojžíš mohl nalézt místo, kde se bude moci vírou plně přimknout k Bohu: když odloží své sandály, poté, co odloží důležitost své osoby, se stává prorokem Nejvyššího. Je tím, kdo je poslán Bohem, a pak může všechno. Mojžíšův životní příběh ukazuje na to, že neexistuje sebe-poslání, sebe-vyslání. I Mojžíš se stává svým způsobem otcem víry.

Boží dílo je z jedné strany *institucí*, skutečností hluboce lidskou a dějinnou, odvozující se od tradice. Prvotní církve, jako i Kristus sám, přijala institucionálně zakotvené prvky starozákonního Božího zjevení. Starozákonní smlouva nebyla nikdy odvolána, proto budou mít křesťané vždy mimořádný vztah k Židům a budou je vždy odlišovat od ostatních náboženství. Někdy se nám zdá, že církev vznikla sesláním Ducha Svatého o Letnicích, kdy byli všichni učedníci naplněni silou shůry. Budova církve, do které vstoupil Duch, však již byla připravena předem vyvolením Izraele (křtem Janovým), podobně jako vtělení bylo připraveno vyvolením Marie, Matky Boží. Samotná „nejzáračnější“ událost církve, slavení eucharistie, měla svoji dokonalou formu (*typos*) i vnitřní dynamiku (*dynamis*) v židovské liturgii. Struktura *předsvatodušní* podoby církve a pozoruhodný život *Zákona v poletniční* církvi neukazují na pouhou setrvačnost, ale na logiku Božího působení. Novozákonní smlouva je představena jako bezprostřední pokračování starozákonní smlouvy. Hierarchická struktura je připravena Ježíšovým vyvolením Dvanácti, s pohledem na dvanáct izraelských kmenů. Již Nový zákon je svědkem vytváření pravidel a kánonů. Ale zároveň nechtěl říci poslední slovo. S odstupem času, až z pohledu druhého a třetího století, můžeme vidět, které prvky novozákonního rozvoje tradice se staly určující pro život církve a které dostaly jinou funkci. Byly to pozdější *události*, které opět vstoupily do stavby institucionální církve, o nichž rozhodovali nositelé tradice, zda a za jakých okolností jsou ortodoxní, to jest duchovně plodné a autenticky životné.

Podoba víry a našeho náboženského života k nám přichází v tradiční podobě – Bůh za ní stojí svojí věrností, ale i ona potřebuje rozzáření, proměnu, kterou dává zmrtvýchvstalý Kristus uprostřed nás.

2. Zjevení proměny Eliáše

Na naše ztráty můžeme hledat odpověď v nečekané Boží odpovědi, kterou nám může přiblížit prorok Eliáš. Prorok Eliáš patří k originálním a stále živým postavám jak v židovství, tak v křesťanství – především v mnišství. Jeho slova „živý je Hospodin, před jehož tváří dnes stojím“ ukazují na charismatickou podobu křesťanského života. Boží dílo je událostí,

darem, charizmatem. Je vyjádřeno formou nečekaných a nenaplánovatelných událostí. Bůh je ten, kdo hovoří tichým hlasem: „Po zemětřesení oheň, ale Hospodin ani v tom ohni nebyl. Po ohni hlas tichý, jemný. Jakmile jej Eliáš uslyšel, zavinul si tvář pláštěm, vyšel a postavil se u vchodu do jeskyně. Tu mu hlas pravil: „Co tu chceš, Eliáši?“ Odpověděl: „Velice jsem horlil pro Hospodina, Boha zástupů, protože Izraelci opustili tvou smlouvu, tvé oltáře zbořili a tvé proroky povraždili mečem. Zbývám už jen sám, avšak i mně ukládají o život, jak by mě o něj připravili.“ Hospodin mu řekl: „Jdi, vrať se svou cestou k damašské poušti.“ (1Kráľ 19,13–15) Radikálním zřeknutím se předcházejícího – odchází na poušť žít v samotě a mlčení. „Eliáš mezitím vystoupil na vrchol Karmelu, sehnul se k zemi a vtiskl si tvář mezi kolena.“ (1Kráľ 18,42)

Nastolením tohoto nečekaného se přerušuje to, na co jsme byli doposud zvyklí. Ať už proto, že to chceme – to je církve reformující se –, nebo dokonce i když to nechceme, někdy i proti naší vůli, vlivem dějinných prozřetelnostních okolností. Bůh sám působí neomezenou mocí mimo instituce, které on sám založil. Projevuje se jako ten, kdo má svrchovanou moc. Počítí Krista se uskutečňuje mimo přímou dynastii Davidova rodu, ale je událostí andělova zvěstování, Panny Marie a Ducha. Jeho služba se rozšiřuje mimo Jeruzalém a Judeu, „vláda a moc“ vzkříšeného Spasitele přesahuje hranice Jeruzaléma a šíří se daleko za ně. Podobně i původ apoštolské činnosti Pavla je nezávislý na institucionálním apoštolátu Dvanácti, je zakotven v záračné události jeho osobního obrácení. Pohané jsou obráceni nezávisle na izraelském národě. Bůh sám působí, kdy a jak chce, působí v různých událostech. Když chce projevit svoji božskou moc, není vůbec závislý na člověku. Ježíš je zcela svrchovaný a svobodný. A v církvi se tento prvek vždy uchoval prostřednictvím primátu svobody duchovního vedení neseného zásadou priority konkrétního nad obecným, prostřednictvím charismatických osobností, teologickou pluralitou a rozvojem místních tradic.

Ale i vynikající charizma je odkázáno na živého Krista, který je ve společenství přítomen uprostřed věřících.

3. Proměna Ježíšova

Základní ztrátou je však naše umírání a smrt. Smrt není tak strašná jako čekání na ni. Může nám to přiblížit postava Joba – prototyp člověka. V ní již nenacházíme kategorie zkušenosti osobní víry, spojené s dějinami. Job je člověk – není ani prorokem, není ani poslán na žádnou misi, není ani žádán o nic zvláštního. Job je člověk, který ve své žité lidskosti, v běhu událostí, jež nemohou jít lépe, i událostí, jež nemohou jít hůře, objevuje jediný zdroj všeho. Vždyť Bůh je nade všechno dobro, Bůh je nade všechno zlo, Bůh je nade všechna vysvětlování. Neexistuje vysvětlení toho, proč veškeré dobro dostáváme, ani toho, proč všechno zlo musíme snášet, není to vysvětlitelné ani z toho, jak jsme dobří nebo jak jsme zlí. Job představuje víru jako univerzální zkušenost absolutního tajemství před životem, který člověka přesahuje. Události, které představuje Job, jsou pozváním k *apofatické* víře, jak říkají teologové na Východě, k víře, která mlčí, ale která dosahuje ještě hlubšího přilnutí než víra neustále hledající odůvodnění: i když se Bůh vzdaluje, roste důvěra v Boží prozřetelnost. Job představuje v Písmu model víry, která je zkoušená, model, jak je možné věřit Bohu univerzálním způsobem. Být člověkem víry znamená ocitnout se před velkými otázkami života, smrti, spravedlnosti, utrpení nevinných. Věřit znamená zvítězit

nad argumenty ne-víry, nad důvody rozumu proti důvěře v Boha, a zvítězit nad nimi ne argumenty, ale láskou. Člověk jako nové stvoření svědčí, že láska osvětluje myšlení a že ho sjednocuje v dynamice vztahu, který přináší spásu.

Vždy zůstane něco jako obětovat Izáka, něco jako vyjít z Egypta: ale nová skutečnost víry se jednou bude muset střetnout se samotným symbolem člověka starého: se smrtí.

Poslední slovo Joba bude jediným slovem Kristovým: zkušenost víry zůstane spojená s paschou, s přechodem Rudým mořem. Smrt Krista a prázdný hrob zjevují jinou oblast víry: Bůh, který nás stvořil ke svému obrazu, bude triumfovat láskou a také my budeme triumfovat nad zlem láskou. Bůh nedává a ani nedá vysvětlení lidského utrpení. Dává svého Syna, který umírá na kříži. Nový člověk přechází od víry, která myslí, k víře, jež miluje, a v lásce se setkává s milujícím Bohem.

Láska, výraz, který jen plnějším způsobem opisuje víru, je vlastní tomu nejvíce *osobnímu*, a zároveň je to zkušenost stále méně *individualistická*. Nadto má láska vždy znaky osobní a pospolitě, komunitní. Můžeme říci, že láska je onou novou skutečností, kterou s sebou víra vždy přináší. Je novou skutečností nejen jako kvalita mezilidských vztahů, ale také jako výraz touhy po univerzální spáse.

Domníváme se, že nová skutečnost víry, spojená s osobním životem a s životem lidí v církvi, je vlastní Nový zákon. Těmito slovy chceme ozřejmit dvojí pohled víry na člověka, který je zároveň osobou i společenstvím, protože i Bůh je zároveň jediným Bohem i Jediným v Trojici osob.

Kristus přišel, aby nám zjevil, jak žít tuto novou skutečnost jako lidská osoba a jako lidské společenství: žít jako děti Otce a jako bratři a sestry, kteří přijali dar Ducha Svatého. Církev má v celistvosti nové skutečnosti zvláštní význam: Je obrazem Nejsvětější Trojice, který volá člověka k účasti na tajemství lásky Tří osob, a to v životě osobních vztahů.

ORATIO

Bože, ty k nám mluvíš skrze svého milovaného Syna a přikazuješ nám, abychom ho poslouchali; živ nás tedy svým slovem a očišťuj naše nitro, abychom se mohli radovat z patření na tvou slávu. Skrze tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků.

Chceme se dívat na našeho nebeského Otce, který nám na svém Synu zjevuje smysl Zákona i Proroků. Když připravoval učedníky na Ježíšovu smrt, ukázal jim mezi Mojžíšem a Eliášem slávu svého Syna, aby je poučil, že utrpením a smrtí se vstupuje do slávy vzkříšení (z preface pro 2. neděli postní).

Pane, smiluj se. Pane, smiluj se. Pane, smiluj se. Kyrie eleison. Gosподi pomiluj. To je modlitba, která se stále vynořuje z hloubi našeho bytí a probourává se zdmi našeho cynismu. Bez této modlitby není možné vstoupit do plodného prožívání mše svaté. Ano, jsme hříšníci, beznadějní hříšníci – s podivnou směsicí zoufalství a naděje. Je v nás něco, co chce zapomenout, a zároveň je v nás něco, co chce všechno v nás osvětlit, projasnit. Je třeba se čas od času postavit tváří v tvář tomu, co je určeno k proměně.

Mojžíš a Eliáš mluvili o smrti, kterou měl Ježíš podstoupit v Jeruzalémě.

Z nebe se ozval Otcův hlas: To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení; toho poslouchejte.

Nikomu o tom vidění neříkejte, dokud nebude Syn člověka vzkříšen z mrtvých.

Pán ukazuje svou slávu před svědky, které si vybral. A jeho tělo, které má stejnou podobu jako tělo ostatních lidí, září takovým jasem, že jeho tvář vypadá jako slunce a šat se svou bělostí podobá sněhu. Při tomto proměnění šlo především o to, aby se srdce učedníků nepohoršilo nad křížem a aby ponížení dobrovolného utrpení neotráslo vírou těch, kterým byla zjevena jedinečnost skryté důstojnosti.

Ať se tedy hlásáním svatého evangelia upevňuje víra všech a nikdo ať se nestydí za Kristův kříž, jímž byl svět vykoupen. Ať se také nikdo nebojí trpět pro spravedlnost ani ať neztrácí naději ve slíbenou odměnu. Protože skrze námahu se přichází k odpočinku a skrze smrt k životu.

Vždyť Kristus vzal na sebe všechnu naši lidskou slabost. Jestliže tedy vytrváme v jeho víře a lásce, i my přemůžeme, co on přemohl, a dostaneme, co přislíbil.

A tak ať už máme zachovávat přikázání nebo snášet protiventství, vždy ať nám přítom v uších zní hlas Otce, který řekl: To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení; toho poslouchejte. (*Z kázání svatého Lva Velikého, papeže, in PS 51,3–4*)

CONTEMPLATIO

Vděčnost za ztráty

V životě se nás velmi dotýkají ztráty. Každý může lehce stvořit litanii „ztrát“: Malé dítě ztrácí bezpečí matčina lůna, sotva se narodí. Prvňáček, který jde do školy, ztrácí bezpečí a jistotu zázemí rodiny a vydává se do neznáma. Když se rozhodneme k nějakému životnímu stavu, ztrácíme možnost výběru. Když se přiblíží stáří, vnímáme, jak slábneme, ztrácíme fyzickou a nezřídka i duševní svěžest a nezávislost. Kromě toho existuje ještě mnoho jiných, často bolestnějších zrát: ztratíme důvěrnost vztahu; pocit bezpečí, když se střetneme s násilím; optimismus, když se nás dotkne zneužití či necitlivé zacházení; lásky, když nás opouštějí; děti, vlast, majetek, když se nás dotkne smrt, přírodní katastrofa, nespravedlnost. Zvláště těžce neseme ztrátu našich snů a nadějí – doufali jsme, že si nás druzí budou vážit, že budeme hluboce milováni, že najdeme porozumění, že budeme schopni být tolerantní, starostliví, že uneseme náš život, že nebudeme schopni druhým ublížit. A najednou se v nás všechny ztráty začnou hromadit a začne se z nás vytrácet duch svobody a hodnověrnosti. Jsme blízko tomu, že si přestaneme vážit sami sebe, zdá se nám, že nejen ztrácíme jednotlivé věci, ale že se sami ztrácíme. A že život nemá smysl. Možná, že na chvíli nebo i na dlouhou dobu jsme ochotni něco „hrát“, nevšímát si toho, dělat, že se vlastně nic neděje, utíkat (do práce, zábavy, lhostejnosti, agresivity...). A pak si najednou všimneme, že se v našem srdci zakoření „závist“, vztek, nepřejícnost, nevraživost... Všimneme si, že v nás vyhasla naděje, že jsme přestali věřit, že by se v nás ještě něco mohlo rozehřát, že chceme náš život už jen vydržet, a navíc tolik bolí, když kolem sebe vidíme ty, kterým se daří, kteří mají svoje sny, cítí svůj život, vnímají jej. Ale my už ne, my přestaneme vnímat život jako chuť, jako něco přitažlivého. V našem srdci se usadí žluč.

Nemusíme se nutit do výčtu ztrát, nemusíme si za každou cenu vymýšlet, že se nás toto všechno týká nebo může týkat. Nastal však čas přestat před sebou maskovat skutečnost, dávat vinu druhým, vylouvat se, utíkat do málo užitečné činnosti. Je dobré se slzou a lítostí se dotknout něčeho, co je součástí naší životní cesty. Oplakávat znamená dovolit všem různým podobám našich ztrát, aby v nás na kousky roztrhaly falešný pocit jistoty a bezpečí, a přiblížit se k podobě naší zlomenosti, toho, co cítíme, že se v nás láme. Dotknout se toho, že v našem životě není nic jistého, jasného nebo zřejmého, ale že se všechno stále posouvá a mění.

Co nás skutečně ohrožuje, je zášť, která je důsledkem naší neschopnosti přecíst naše „ztráty“ (a znovu si připomeňme – život žádného člověka není vyňat z tohoto „ztrácení“, má jen různé podoby, intenzity, načasování, sled: když se zaposloucháme do utrpení kolem nás, nemusíme být vůbec příliš bystrými pozorovateli, stačí jen trochu pootevřít oči a uši!), tedy přecíst je tak, že s žádnou ztrátou definitivně nespojíme sami sebe, to jest, že naše ztráty ztotožníme s největší životní lží, která je zcela zaměřena proti smyslu Kristova kříže a která říká, že Bůh nás opustil. Nebo jinak řečeno – že máme v Božích očích pouze tu cenu, jakou si sami přisuzujeme, jak sami sebe nahlížíme – totiž že nás Bůh může milovat jenom proto, že si to zasloužíme, a přisoudíme Bohu naše lidská měřítká, Bůh se stane naší projekcí. Zášť vzniká tam, kde se stavíme na Boží místo a zbavujeme svobody Boha, sebe i druhé. Je to velmi snadné, když ztratíme iluze, když se zlobíme, zahořkneme a když se nás zmocní zášť vůči sobě samým, druhým, Bohu. Život mě podvedl, nemám budoucnost, nemám v co doufat. Musím aspoň uhájit to, co mi zbylo, abych nepřišel o všechno. Přestaneme poznávat sami sebe – protože je naše paměť zahlcená, protože uchovává jediné ty vzpomínky, které mě zranily, způsobily bolest nebo ve mně vyvolávají stálý stav podezřívavosti. Stačí málo a živíme je v sobě. Často stačí jediné slovíčko a nepřijaté ztráty nás začnou drásat pocitem žárlivosti, podezření, ublíženosti, rodí se v nás pomsta nebo chceme přitáhnout pozornost falešným naříkáním. Zmocňuje se nás fatalismus, pesimistická osudovost, z které není návratu, která se stále opakuje a prohlubuje s tím, jak člověk stárne a je konfrontován se svou neschopností milovat zralou a skutečnou láskou, jak do nás zřetelněji vstupuje vnímání toho, jak jsme málo svobodní a jak z důvodů různých závislostí poznáváme, že náš život není svobodný, a proto se rozpadají naše vztahy a jistoty, často doprovázené tíživou skutečností domácího násilí a násilných postojů, které jsme dříve více tajili, ale dnes se stávají zásadním tématem rozhovorů.

Kde se v nás může zrodit ono tiché slovo, které rozhoduje o tom, jestli náš život bude mít novou chuť, ovzduší, harmonii, pokoj, radost?

Kde se může zrodit naše celoživotní „děkuji“, děkuji za tento život, jsem za něj vděčný?

Jak najdeme naši osobní cestu k eucharistii – díkuvzdání?

Eucharistie není nic jiného než silný, vše pronikající pocit vděčnosti za život a v životě, pravý opak záště?

Není to vlastně nelidské – ponoukat k tomu, abychom v životních ztrátách hledali cestu k životnímu naplnění?

K tomu, že v nás zazní opět nový životní tón, radost z hudby života?

Je vůbec něco, co nás okouzluje a čeho si v sobě můžeme vážit více než všech životních ztrát, kterých se nám dostalo a které jsme my sami plně nebo částečně způsobili?

Je vůbec něco, co si nemůžeme dát sami?

Zpytování našeho citění s církví podle papeže Františka

Píseň Nedejme se k spánku svěsti (Kancionál, č. 312)

Předsedající uvede následující část těmito nebo podobnými slovy:

Nic nebrání člověku v tom, aby se cítil svobodněji. Svízel je v tom, že žijeme v době, která je pod diktaturou konzumu. Především reklama na nás klade stále nové požadavky. Stáváme se jejími vazaly. Papežův návod pak působí jako revoluce proti konzumu, je jednoduchým návodem ke svobodě člověka v dnešním světě.

I. Proměna společnosti začíná proměnou našeho životního stylu. Ptejme se, zda je v nás zakořeněno *agere contra* vůči konzumnímu způsobu života:

Deset principů pro životní štěstí podle papeže Františka:

1. Žij a nechej žít: „Každý by se měl tímto principem řídit, jeho variantu používají v Římě, když prohlašují: ‚Jdi dopředu a nechej druhé, aby mohli dělat to samé.‘“

2. Štědrost: „Dávejte sebe druhým. Když se stáhnete do sebe, pak vám hrozí to, že se stanete egocentriky. Stojaté vody začnou hnít.“

3. Postupujte životem klidně a rozvážně. „Líbí se mi vize pomalu plynoucí řeky, mít schopnost stále plynout dopředu s vlídností a pokorou, s poklidem v životě.“

4. Volný čas: „Potěšení z umění, literatury a hraní si s dětmi se nám vytratilo ze života. Rodiny by měly vypnout televizi, když si sednou k jídlu, televize u jídla znemožňuje řádnou komunikaci mezi blízkými.“

5. Neděle: „To by měl být svátek pro všechny. Zaměstnanci by neměli pracovat, protože neděle je určena rodině, aby spolu trávila čas.“

6. Mladí lidé: „Najděte inovativní způsob, jak vytvořit důstojné pracovní pozice pro mladé lidi. S mladými lidmi musíme jednat tvořivě. Když nemají příležitosti, tak se obracejí k drogám a jsou náchylní k sebevraždám. Nestačí jen dávat jim jídlo. Důstojnost stojí na tom, když si můžete přinést domů jídlo za dobře odvedenou práci.“

7. Respektujte přírodu. „Ničení životního prostředí je jednou z největších výzev současnosti, jíž musíme čelit. Myslím, že otázka, kterou si nepokládáme, je: ‚Nepáchá lidstvo sebevraždu tímto bezohledným a tyranským zneužíváním přírody?‘“

8. Pozitivita: „Potřeba mluvit ošklivě o druhých nasvědčuje tomu, že máme nízké sebevědomí. To znamená: ‚Cítím se bídne, a místo abych se zvedl sám, tak srážím druhé.‘ Nechat jít negativní věci je velmi zdravé.“

9. Respektujte víru druhých: „Můžeme inspirovat druhé jedině svědectvím, takže všichni společně rostou prostřednictvím komunikace. Ale nejhorší věcí ze všeho je náboženské obracení na svou víru. Mluvím s tebou jen proto, abych tě přesvědčil. Ne. Každý člověk vede hovor s tím, že začíná u své vlastní identity.“

10. Mír: „Žijeme v době, kdy probíhá spousta válek. Musíme křičet, že chceme mír. Mír někdy vyvolává dojem, že máme být potichu, ale mír není nikdy tichý, mír je vždy aktivní a dynamický.“

II. Proměna církve začíná proměnou každého z nás. Zaposlouchejme se, zda v nás nezdomácněly kuriální nemoci:

1. První nemoc spočívá v pocitu „nesmrtelnosti“, „imunity“, nebo dokonce „nezastupitelnosti“, přičemž se opomíjí nezbytná a obvyklá kontrola. Kurie, která neprovádí sebekritiku, neaktualizuje se a nesnaží se být lepší, je tělem nemocným. Pravidelná návštěva hřbitovů by nám umožnila spatřit jména mnoha lidí, z nichž někteří možná měli za to, že jsou nesmrtelní, imunní a nezastupitelní! Je to nemoc pošetilého boháče z evangelia, který se domníval, že bude žít věčně (srv. *Lk* 12,13–21), a také těch, ze kterých se stali páni a pokládají se za nadřazené vůči všem, a nikoli za služebníky všech. Často tato choroba plyne z patologie moci, z „komplexu vyvolených“, z narcismu, který nadšeně hledí na svůj vlastní obraz a nevidí Boží obraz ve tváři ostatních, zvláště těch nejslabších a potřebných. Protilékem na tuto epidemii je milost cítit, že jsme hříšníci, a říkat si z celého srdce: „Jsme jenom služebníci. Udělali jsme, co jsme byli povinni udělat.“ (*Lk* 17,10)

2. Druhou nemoc nazval papež „martismem“ (od jména Marta), protože spočívá v přehnané aktivitě. Jsou jí postiženi ti, kteří se pohrouží do práce natolik, že nevyhnutelně opomíjejí „ten nejlepší úděl“, totiž posadit se Pánu k nohám (srv. *Lk* 10,38–42). Proto Ježíš svoje učedníky nabádal, ať si „trochu odpočinou“ (srv. *Mk* 6,31), neboť opomíjet nezbytný odpočinek vede ke stresu a nervozitě. Pro toho, kdo skončil svoje poslání, je odpočinek nezbytný a povinný a je třeba jej trávit seriózně. Pobýt nějaký čas s příbuznými a respektovat volné dny jako chvíle duchovní i fyzické obnovy. Je zapotřebí osvojit si poučení Kazatele, který říká, že „všechno má svůj čas“ (*Kaz* 3,1–15).

3. Třetí nemoc spočívá v mentálním a duchovním „zkamenění“ a jsou jí postiženi ti, kdo mají srdce z kamene a jsou tvrdošijní (*Sk* 7,51–60); ti, kdo postupně ztrácejí vnitřní klid, živost a smělost, skrývají se za papíry, stávají se „mechanismem praktik“, a nikoli „Božími muži“ (srv. *Žid* 3,12). Je to nebezpečí ztráty nezbytné lidské vnímavosti, která nám umožňuje

plakat s plačícími a radovat se s radujícími! Je to nemoc těch, kdo přicházejí o „Ježíšovo smýšlení“ (srv. *Flp* 2,5–11), protože jejich srdce postupem času tuhne a stává se neschopným milovat bezpodmínečně Otce i bližního (srv. *Mt* 22,34–40). Být křesťanem totiž znamená „mít v sobě to smýšlení, jaké měl Ježíš Kristus“ (*Flp* 2,5), cítění pokory a odevzdanosti, odstupu a štědrosti.

4. Čtvrtou nemocí je přepjaté plánování a funkcionářství. Dochází k tomu, když apoštol všechno puntičkářsky plánuje a věří, že vytvořením dokonalého plánu se věci skutečně pohnou, přičemž se stává účetním či komercialistou. Dobře vše připravit je nezbytné, ale je třeba vystríhat se přitom pokušení chtít obsáhnout a pilotovat svobodu Ducha svatého, která zůstává vždycky větší, štedřejší než jakékoli lidské plánování (srv. *Jan* 3,8). Tato choroba propuká, poněvadž „je vždy snadnější a pohodlnější uvelebit se ve vlastních statických a neměnných pozicích. Ve skutečnosti církev prokazuje věrnost Duchu svatému do té míry, do jaké si nečiní nárok jej řídit a ochočit. Duch svatý je svěžestí, fantazií a novostí“.

5. Pátou nemocí je špatná koordinace. Ta nastává, když se oslabuje společenství mezi jednotlivými údy, tělo ztrácí svoji harmonickou funkčnost a ukázněnost a stává se orchestrem produkujícím hluk, protože jednotlivé údy nespolupracují a neprožívají ducha společenství a týmu. Když noha říká ruce „nepotřebuji tě“ anebo ruka hlavě „poroučím já“, působí to rozpaky a pohoršení.

6. Šestou nemocí je duchovní Alzheimer, tedy zapomenutí na „dějiny spásy“, osobní dějiny s Pánem, na „první lásku“ (*Zj* 2,4). Jde o postupný úpadek duchovních schopností, který dříve či později způsobí člověku vážný handicap, takže není schopen konat žádnou autonomní aktivitu a žije ve stavu absolutní závislosti na svých často imaginárních pohledech. Vidíme to na těch, kteří zapomněli na svoje setkání s Pánem; na těch, kteří postrádají deuteronomický smysl života; na těch, kteří kompletně závisí na svojí přítomnosti, na svých vášních, rozmarech a máníích; na těch, kteří kolem sebe budují bariéry a zvyky a stávají se stále více otroky idolů, které si vyrobili vlastníma rukama.

7. Sedmou nemocí je hašteřivost a prázdná sláva, když se zdání, barva šatů a odznaky cti stanou primárním životním cílem a zapomene se na slova sv. Pavla: „Nic nedělejte z hašteřivosti nebo touhy po prázdné slávě, ale z pokory ať každý z vás pokládá druhého za lepšího, než je sám.“ (*Flp* 2,3) Je to choroba, která z nás činí falešné muže a falešné ženy, žijící falešným „mysticismem“ a falešným „kvietismem“. Samotný sv. Pavel takové označuje za „nepřátele Kristova kříže“, protože „se vychloubají tím, zač by se měli stydět, mají zájem jenom o věci pozemské“ (*Flp* 3,19).

8. Osmou nemocí je existenciální schizofrenie. Je to choroba těch, kdo žijí dvojím životem; plod typického pokrytectví průměrnosti a postupující duchovní prázdnoty, kterou nemohou zaplnit doktoráty či akademické tituly. Choroba postihující často ty, kteří opustí pastorační službu a zabývají se pouze úřednicinou, čímž ztrácejí kontakt s realitou a s konkrétními lidmi. Vytvářejí si tak svůj paralelní svět, ve kterém dávají stranou všechno, co přísně učí druhé, a ve skrytu sami začínají žít značně nevázaně. Při této chorobě je nanejvýš urgentní a nezbytná konverze (srv. *Lk* 15,11–32).

9. Devátou nemocí jsou řeči, reptání a drby. O ní jsem mluvil už mnohokrát, ale nikde ne dostatečně. Je to vážná choroba, která začíná snadno, někdy třeba jen pár slovy, zmocní se člověka a učiní z něj „rozsévače koukolu“ (kterým je satan) a v mnoha případech „chladnokrevného vraha“ pověsti vlastních kolegů a spolubratrů. Je to nemoc zbabělců, kteří nemají odvalu mluvit zpřímá, a tak mluví za zády. Svátý Pavel varuje: „Dělejte všecko bez reptání a váhání. Tak z vás budou lidé bezúhonní a bezelstní.“ (*Flp* 2,14–15). Bratři, střežme se terorismu klevet!

10. Desátou nemocí je zbožšťování představených. Je to choroba těch, kdo nadbíhají představeným a doufají, že se jim od nich dostane přízně. Jsou oběťmi kariérismu a oportunistu, prokazují čest lidem, a nikoli Bohu (srv. *Mt* 23,8–12). Takoví prožívají službu jenom s myšlenkou na to, co mají dostat, a nikoli na to, co mají dát. Jsou malicherní, nešťastní a inspirovaní pouze vlastním a fatálním sobectvím (srv. *Gal* 5,16–25). Tato choroba může postihnout i představené, když nadbíhají některým svým spolupracovníkům, aby si vymohli jejich poddanost, loajalitu a psychologickou závislost, ale konečným výsledkem je opravdová komplicita.

11. Jedenáctou nemocí je lhostejnost vůči druhým, když někdo myslí pouze na sebe a ztrácí upřímnost a vřelost lidských vztahů; když někdo zkušenější nedá své poznání k dispozici méně zkušenému kolegovi; když se někdo dobere určitého poznání a drží si jej pro sebe, místo aby jej pozitivně sdílel s ostatními; když se někdo z nevraživosti či potměšilosti těší ze selhání druhého, místo aby jej pozvedl a povzbudil.

12. Nemoc pietních tváří, totiž nevrlych a sveřepých lidí, kteří se domnívají, že k vážnosti potřebují melancholickou a přísnou tvář a s druhými – zvláště těmi, které považují za podřadné – zacházejí rigidně, tvrdě a arogantně. Tato teatrální přísnost a neplodný pesimismus jsou ve skutečnosti symptomem strachu a vlastní nejistoty. Apoštol se má snažit být zdvořilým, klidným, nadšeným a veselým člověkem, který všude rozdává radost. Srdce naplněné Bohem je šťastné, vyzařuje a předává radost všem okolo. Ihned je to vidět! Neztrácejme tedy onoho radostného ducha, oplývajícího humorem, ba sebeironií, jež nás činí lidmi oblíbenými i ve svízelných situacích. Velice nám prospěje dobrá dávka zdravého humoru. Je dobré často recitovat modlitbu sv. Tomáše Mora. Denně se jí modlím a dělá mi dobře.

13. Nemoc hromadění majetku nastupuje, když se apoštol snaží zaplnit existenciální prázdno ve svém srdci materiálními statky nikoli z nezbytnosti, nýbrž proto, aby se cítil bezpečným. Nic materiálního si totiž nemůžeme vzít s sebou, protože „rubáš nemá kapsy“ a všechny naše pozemské poklady – i kdyby to byly dárky – nikdy nebudou moci zaplnit toto prázdno, ba dokonce jej učiní náročnějším a hlubším. Těmto lidem Pán opakuje: „Říkáš ‚jsem bohatý, mám všeho dost, nic nepotřebuji‘ a nevíš, že jsi ubohý, politováníhodný, chudý, slepý a nahý... Buď tedy horlivý a dej se na pokání.“ (*Zj* 3,17–19) Hromadění jenom obtěžuje a neúprosně zpomaluje cestu! Napadá mne anekdota: Kdysi španělští jezuité popisovali Tovaryšstvo Ježíšovo jako „lehou kavalérii církve“. Vzpomínám si na jednoho mladého jezuitu, který během stěhování nakládal na kamion svoje věci: kufry, knihy, předměty a dárky, a přitom poznamenal: to má být ta lehká kavalérie církve? Naše stěhování je příznakem této choroby.

14. Nemoc uzavřených kroužků, ve kterých se příslušnost k nějaké skupince stává silnější než příslušnost k Tělu a někdy i k samotnému Kristu. Také tato nemoc začíná vždycky dobrými úmysly, ale postupem času zotročuje a stává se rakovinou, která ohrožuje Tělo a způsobuje mnoho zla – pohoršení – zvláště těm nejmenším našim bratřím. Nejzákladnějším nebezpečím je sebeničení či palba do vlastních řad. Je to zlo, které zasazuje rány zevnitř (srv. slova Pavla VI., který v souvislosti se situací v církvi mluvil o „satanově dýmu, který nějakou štěrbinou pronikl do Božího chrámu“ – homilie 29. června 1972). A Kristus praví, že „každé království proti sobě rozdvojené zpusťne“ (Lk 11,17).

15. Poslední je nemoc světského profitu a exhibicionismů, když apoštol svoji službu transformuje na mocenské postavení a svoji moc na zboží, za něž získává světské zisky či větší moc. Je to choroba lidí, kteří nenasytně usilují o růst vlastní moci a za tímto účelem jsou schopni očerňovat, pomlouvat, nactiutřhat a diskreditovat druhé, dokonce i v novinách a časopisech. Přirozeně proto, aby se exhibovali a dokázali, že jsou schopnější než druzí. Také tato nemoc Tělu velmi škodí, protože přivádí lidi k ospravedlňování jakéhokoli prostředku, jen aby se dosáhlo cíle, často ve jménu spravedlnosti a transparentnosti! Tady si vzpomínám na jednoho kněze, který si zval novináře, aby jim vyprávěl o soukromých a důvěrných – někdy smyšlených – záležitostech svých spolubratrů i farníků. Pro něj bylo důležité pouze to, aby byl na prvních stránkách, protože měl dojem, že je „mocný a přesvědčivý“, ale způsobil mnoho zla druhým i církvi. Chudák!

Úkon kajícnosti

Potom ten, kdo předsedá bohoslužbě, vyzve přítomné k modlitbě těmito nebo podobnými slovy:

Bůh nám nikdy nepřestává ukazovat svou lásku; vždyť i když jsme zhřešili, on nás miloval a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy. Proto se celým srdcem obraťme ke Kristu a s kajícím Petrem pokorně vyznejme:

Pane, ty víš všechno, ty víš, že tě miluji.

I my jsme, Pane, spoléhali jako Petr na sebe místo na tvou milost, a ukázalo se, že jsme slabí, neboť jsme zhřešili:

– Obrát se k nám a na přímluvu svatého Vojtěcha smiluj se nad námi.

Byli jsme pyšní a jednali jsme pošetile, a proto jsme v pokušení neobstáli:

– Obrát se k nám a na přímluvu svatého Vojtěcha smiluj se nad námi.

Vyvyšovali jsme se nad druhé a považovali jsme se za lepší:

– Obrát se k nám a na přímluvu svatého Vojtěcha smiluj se nad námi.

Byli jsme lhostejní k bídě a hříchu svých bratří, měli jsme dokonce radost z jejich hříchů a nedostatků:

– Obrát se k nám a na přímluvu svatého Vojtěcha smiluj se nad námi.

Byli jsme zbabělí a zapírali jsme tě, místo abychom vydávali svědectví tvé pravdě a spravedlnosti:

– Obrat se k nám a na přímluvu svatého Vojtěcha smiluj se nad námi.

Jsme služebníci nevěrní, neboť jsme se často zpronevěřovali svému křtu:

– Obrat se k nám a na přímluvu svatého Vojtěcha smiluj se nad námi.

A nyní poprosme za odpuštění našich hříchů našeho nebeského Otce, jak nás to naučil náš Pán Ježíš Kristus:

Otče náš.

Společně zpíváme píseň *Svatý Bože* (Kancionál, č. 315)

Závěrečná modlitba

Ježíši, náš Pane a Spasiteli,
ty sis vyvolil slabého Petra za svého apoštola,
a když tě zapřel,
tys mu pro jeho kajícnost odpustil
a s láskou přijal jeho vyznání
a nade všechny apoštoly ho vyznamenal;
obrat se k nám a na přímluvu svatého mučedníka Vojtěcha
smiluj se nad naší řeholní komunitou a dej nám milost,
abychom následovali jeho příklad:
abychom konali opravdové pokání
a celým svým životem vydávali svědectví tvé lásce.
Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků.
Amen.

Všichni se v tichosti rozejdou.

4. Slavení vigilie s lucernáři v kostele s ostatky sv. Vojtěcha

Před začátkem vigilie se přichystá paškál a svíce pro všechny účastníky. V kostele se vedle vystavených ostatků sv. Vojtěcha připraví svícen pro paškál. Osvětleny jsou pouze ostatky sv. Vojtěcha. Kostel je ve tmě a všichni jsou na místě s nezapálenými svícemi.

Komentář před příchodem:

Slavení vigilie s lucernáři nás připravuje na chvíli, kdy společně uctíme ostatky biskupa a mučedníka, patrona českých zemí, Polska a Uherska – sv. Vojtěcha.

Naše noční bdění bude mít tři části:

Lucernárium neboli *večerní chvála světla* je prastarou církevní bohoslužbou. Spočívá v zapalování světél v chrámě po západu slunce. Slunce – Kristus, který přes den osvětloval a střežil kroky svých věrných, během noci „nezapadá“, ale skrze světlo chrámových svící nad nimi i v noci bdí.

Večerní chvály se svatovojtěšskou četbou a četbou kantik.

Evangelium a homilie se závěrečným požehnáním kněze (jáhna) a propuštěním.

Lucernárium

Průvod se zapáleným paškálem vchází do presbytáře k místu vystavených ostatků sv. Vojtěcha. Jáhen postaví paškál na připravený svícen, přísluhující si od něj zapálí své svíce a rozejdou se po kostele, aby rozsvítili svíce všemu lidu. Všichni stojí.

Schola nebo lid zpívá píseň *Přijď, ó Duchu přesvatý* nebo jinou vhodnou píseň do okamžiku, kdy všichni stojí s rozžatými svícemi.

Lektor přečte nebo žalmista zazpívá hymnus *Světlo oblažující* (*Fós hilarion*, PG 32,205, in *Denní modlitba církve*, díl I., s. 307).

Světlo jsi oblažující,
Kriste, slávy jas mající
od Otce věčného,
od Boha nesmrtelného,
nebeského a svatého,
věčně blaženého.

Denní námahu nesouce
došli jsme k západu slunce,
hle, večer začíná.
Otcí, Synu, Duchu sláva,
Bohu jedinému chvála
ať nyní zaznívá.

Sluší se po všechny časy
chválit tebe všemi hlasy,
Kriste, Synu Boží.
Ty nám věčný život dáváš,
proto se ti celý svět náš
klaní u podnoží.
Amen.

Po skončení hymnu všichni zhasnou svíce, rozsvítí se ostatní světla v kostele a kněz pozdraví obvyklým způsobem a krátce uvede do slavení večerních chval.

Večerní chvály se svatovojtěšskou četbou a kantiky

V. Bože, pospěš mi na pomoc.
O. Slyš naše volání.

Sláva Otcí i Synu i Duchu svatému,
jako byla na počátku, i nyní i vždycky
a na věky věků. Amen.
Aleluja (v době postní se vynechává).

HYMNUS

Místo hymnu všichni zpívají píseň *Hospodine, pomiluj ny*. (Kancionál, č. 930)

ŽALMY

1. ant. Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě. Aleluja.

Žalm 116 (114),1–9

Miluji Hospodina, neboť slyšel * můj prosebný hlas,
neboť naklonil ke mně svůj sluch * v den, kdy jsem ho vzýval.
Obepjaly mě provazy smrti, † dostihly mě smyčky podsvětí, * uvízl jsem v tísní a trýzni.
Hospodinovo jméno jsem vzýval: * »Ach, Hospodine, zachraň mi život!«
Hospodin je milostivý a spravedlivý, * Bůh náš je milosrdný.
Hospodin chrání prosté lidi; * pomohl mi, když jsem byl v bídě.
Uklidni se opět, má duše, * neboť Hospodin ti prokázal dobro,

vždyť vysvobodil můj život ze smrti, * mé oči ze slz, mé nohy z pádu.
Budu kráčet před Hospodinem * v zemi živých.

Ant. Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě. Aleluja.

2. ant. Jestliže mi kdo slouží, toho můj Otec, který je v nebesích, zahrne poctou. Aleluja.

Žalm 116 (115),10–19

Měl jsem důvěru, i když jsem si řekl: * »Jsem tak sklíčen!«
Pravil jsem ve svém rozrušení: * »Každý člověk klame!«
Čím se odplatím Hospodinu * za všechno, co mi prokázal?
Vezmu kalich spásy * a budu vzývat jméno Hospodinovo.
Splním své sliby Hospodinu * před veškerým jeho lidem.
Drahocenná je v Hospodinových očích * smrt jeho zbožných.
Ach, Hospodine, jsem tvůj služebník, † jsem tvůj služebník, syn tvé služebnice, * rozvázal
jsi moje pouta.
Přinesu ti oběť díky, Hospodine, * a budu vzývat tvé jméno.
Splním své sliby Hospodinu * před veškerým jeho lidem
v nádvořích domu Hospodinova * uprostřed tebe, Jeruzaléme!

Ant. Jestliže mi kdo slouží, toho můj Otec, který je v nebesích, zahrne poctou. Aleluja.

3. ant. Kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne ho a bude žít navěky. Aleluja.

Kantikum

Zj 4,11; 5,9.10.12

Pane, náš Bože, jsi hoden, * abys přijal slávu, čest i moc,
protože jsi stvořil všechno, * z tvé vůle to povstalo a bylo stvořeno.
(Pane), jsi hoden vzít svitek * a rozlomit jeho pečeti,
protože byl zabit a svou krví jsi vykoupil Bohu (lidi) * z každého kmene, jazyka, lidu
i národa
a vytvořil jsi z nich našemu Bohu království a kněze * vládnoucí nad zemí.
Beránek, který byl zabit, † si zaslouží, aby přijal moc, bohatství a moudrost, * sílu, čest,
slávu i chválu!

Ant. Kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne ho a bude žít navěky. Aleluja.

KRÁTKÉ ČTENÍ

Žid 5,1

Každý velekněz je brán z lidu a bývá ustanoven pro lid v jeho záležitostech u Boha, aby podával dary a oběti za hříchy.

ZPĚV PO KRÁTKÉM ČTENÍ

O. Hle, velekněz, který se zalíbil Bohu. * Aleluja, aleluja. Hle, velekněz.

V. Mnohé odvrátil od nepravosti. * Aleluja, aleluja. Sláva Otci. Hle, velekněz.

Ant. ke kant. Panny Marie

Svatý Vojtěchu, slavný mučedníku, dobrý pastýři, chloubu Čechů, přimlouvej se za náš národ i za celou církev. Aleluja.

Můj duch jásá v Bohu

Lk 1,46–55

Velebí * má duše Hospodina
a můj duch jásá v Bohu, mém spasiteli, * neboť shlédl na svou nepatrnou služebnici.
Od této chvíle mě budou blahoslavít * všechna pokolení,
že mi učinil veliké věci ten, který je mocný. * Jeho jméno je svaté.
A jeho milosrdenství (trvá) od pokolení do pokolení * k těm, kdo se ho bojí.
Mocně zasáhl svým ramenem, * rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně.
Mocně sesadil z trůnu * a ponížené povýšil,
hladové nasýtil dobrými věcmi * a bohaté propustil s prázdnou.
Ujal se svého služebníka Izraele, * pamatoval na své milosrdenství,
jak slíbil našim předkům, * Abrahámovi a jeho potomkům navěky.

Ant. Svátý Vojtěchu, slavný mučedníku, dobrý pastýři, chloubu Čechů, přimlouvej se za náš národ i za celou církev. Aleluja.

Četba na svatovojtěšské téma s kantiky a evangeliem pro vigilie

Komentář:

Vyslechneme si nyní tři významné texty, které nám otevírají hlubší smysl přítomnosti ostatků sv. Vojtěcha v našem kostele.

Z homilie sv. Jana Pavla II. při mši svaté na Letenské pláni
v Praze 21. 4. 1990 *Katolický týdeník*, 19 (13. května 1990), s. 3.

Toužím dnes společně s vámi poděkovat Otci, Synu i Duchu Svatému za to vyzkoušení víry. Vždyť tvrdé zkoušky nalézáme v dějinách evangelia ve vaší zemi od samého úsvitu. Což Trojice vašich nejstarších světců – Ludmila, Václav a Vojtěch – nejsou mučedníci?

Václav, hlavní patron Čech (a také první patron katedrály v Krakově, kde jsem na jeho svátek 28. září obdržel biskupské svěcení). Všechna vláda v Čechách bude vždy poměřována podle jeho příkladu – vladaře spojujícího statečnost s mírností, moudrost a vzdělanost s upřímnou a hlubokou vírou.

Ludmila, žena statečná, obraz matek a babiček, které mladé generaci předávaly víru, jako ona ji předávala – také v pohnutých časech – svému vnuku Václavovi.

A Vojtěch: První Čech na pražském biskupském stolci, první Čech opravdu evropského významu. Biskup, mnich a misionář, toužící dát svůj život plně Kristu. Na břehu Baltického moře našel mučednickou smrt. Jeho dědictví pevně spojuje Prahu a polské Hnězdno. Stopy jeho života a úcty nacházíme však v celé Evropě. Hnězdno, Praha, Trnava, Magdeburg, Cáchy, Ravenna, Verona a Řím jsou jako pilíře mostu, duchovního spojení, které bychom podle

výzvy vašeho kardinála Tomáška měli každý rok právě nyní, před svátkem svatého Vojtěcha, zpevňovat svými modlitbami. Spolu s patrony Evropy, Benediktem, Cyrilem a Metodějem, patří i Vojtěch k zakladatelům křesťanské kultury v Evropě, zvláště v Evropě střední. Svatý Vojtěch, patron duchovní jednoty národů v srdci Evropy.

Společně se připravujeme na tisíciletí smrti tohoto světce. Z vašeho středu vzešla velkorysá výzva k Desetiletí duchovní obnovy národa před milénium svatovojtěšským. Tato iniciativa se neobrací jenom ke katolíkům, ale k celému národu. Každý rok je věnován obnově jedné důležité oblasti vašeho života – obnově rodin, obnově výchovy a vzdělání, obnově práce a společenské odpovědnosti, obnově kultury a dalších hodnot. Témata těchto deseti let se opírají o příkázání Desatera, základ vši mravnosti, uznávaný i lidmi mimo prostředí věřících. Každý rok je symbolizován jedním z vašich světců, národních patronů, a tím toto dílo čerpá z nejhlubších kořenů vaší národní tradice, chce být zároveň živou společnou dílnou nového způsobu života, životního stylu, opřené o trvalé hodnoty a zároveň otevřeného potřebám člověka na prahu nového tisíciletí. Je to vskutku jasnozřivá výzva, zrozená už v době vašeho útlaku, a nyní tak potřebná ve chvíli, kdy se potřebuje sjednotit a svorně vykročit do svobodného a mravně poutivého života. [...]

Vaše křesťanské dějiny nejsou skončené, nejsou mrtvé. Vaši svatí nemlčí. Jak nevzpomenout na Anežku Českou, Anežku Přemyslovnu, jejíž svatořečení v listopadu roku 1989 zazářilo jako jitřenka vašeho osvobození. Vaši svatí žijí. Máte odpovědnost za svou minulost i za svou budoucnost.

Ant. Bůh setře každou slzu z očí: nebude už smrt ani zármutek, nářek ani bolest už nebude, protože co bylo, pominulo.

První kantikum

Mdr 3,1–6

Duše spravedlivých jsou v Boží ruce

Blažení jsou od této chvíle ti, kdo umírají ve spojení s Pánem. Ano, říká to Duch, ať si odpočinou od svých lopot, neboť jejich skutky jdou s nimi. (Zj 14,13)

Duše spravedlivých jsou v Boží ruce, * a nedotkne se jich utrpení.

Zdáli se být mrtví v očích pošetilých, * jejich smrt se pokládala za neštěstí,
za záhubu jejich odchod od nás, * v pokoji však přebývají.

I když se lidem zdálo, že jsou trestáni, * jejich naděje byla plná nesmrtelnosti.

Po lehkém trestu dojdou velkých dobrodiní, † vždyť Bůh je pouze zkoušel * a shledal, že ho jsou hodni.

V tavicím kelímku je zkoušel jako zlato, * jako dokonalá oběť se mu zalíbili.

Čtení z legendy *Z českých zemí vykvetl nachový květ* od Bruna z Querfurtu (*Nascitur purpureus flos*)

13. A bez meškání opustil veliký Řím a dal se na cestu do svatého města Jeruzaléma; proti všemu očekávání ji však nedokončil. Neboť jda po cestě přišel až na horu Kasinskou, kde blažený Benedikt založil drahé sídlo a překrásně dokonal krásný boj života, zrodil mnohé syny Kristu. Tam ho pokárali a zbožně napomenuli opat i bratři, aby nemařil života ne- užitečným touláním, nýbrž setrval na místě a tak lépe nashromáždil ovoce ctností; že všude

najde Boží milost, bude-li dobře žíti, jako praví žalm: Na každém místě blahořeč duše má Pánu (Žl 102,22), a stejně dobře i Jeroným: Není chvályhodné do Jeruzaléma přijíti, nýbrž v Jeruzalémě dobře žíti. I poznal tvor Boží, mající oči napřed i vzadu, že jest tak, jak praví, nestál na svém a uposlechl zdravých rad, neboť četl, že je nebezpečné člověku, neuposlechne-li rad duchovních otců. A bez meškání rychle sestoupil s hory a roznicen vroucí nadějí odebral se k otci Nilovi, v němž našel nejdokonalejšího žáka učení Kristova; toužil se ponížiti, nésti pod ním jeho Kristovo a vycvičiti se dokonale v poslušnosti. I objal kolena starcova a pevně na tom stál. Otec Nilus mu neodporoval, pravil však: Ale já jsem Řek, tobě se lépe hodí jednati s mnichy latinskými. Vrať se do Říma, který živí svaté syny, vyhledej vznešeného opata, mého přítele Leona. Řekni mu, že jsem tě poslal jako žáka začátečníka k takovému mistru. Pod jeho vedením bezpečně začni bojovat Boží boj, pod jeho ochranou vyvázneš zdráv ze všech protivenství, jež na cestě k Bohu číhají na duši, a zanícen velikým plamenem, jenž v tobě nyní žhne, bude den co den v tobě vzrůstat Bůh a Boží oheň.

14. Učinil, jak mu řekl muž Boží: přijal u svatého Bonifacia mnišské roucho a vytrvale bojoval pod řečeným opatem, veden řeholí. Nohy ukáznil poslušenstvím a spěchal k vyplnění rozkazů tak jako na hostinu; nařídil-li mu kdo něco, rád konal každou službu, jsa tím veselejší, čím hrubší byla práce. Bedlivě v sobě vytvářel všechny stupně pokory, aby se více přiblížil k podobnosti Božímu. Stav se maličkým uprostřed bratří zapomínal, že je biskupem. Čistil kuchyně, velmi bedlivě obstarával týdenní úkoly, umýval misky a v největší rychlosti sháněl všecko, čeho potřebovali kuchaři. Ze studně podával bratřím vodu na ruce, nosil ji na ramenech ráno do cel, večer a v poledne ke stolu. Obdržel totiž na svou žádost od opata tento úkol, aby večer, ráno i v poledne sloužil celému konventu.

Nikdy nedovolil, aby se v něm uhnízdila tajná myšlenka; ihned svěřil starším, cokoli mu vnukl přiblíživší se ďábel. Velmi důvtipně se však vyptával na Písma svatá, horlivě zkoumaje protikladnou povahu neřestí a ctností. Ale když se dotazoval na věci, jichž dříve neznal, opat mu dával správné odpovědi, jak nám sám nejednou řekl; odtud je nad světlo jasnější, že vnuknutí a milost Boží byly při žáku. V příbytku své duše položil základy hluboké pokory: ze čtvera ctností, opatrnosti, spravedlnosti, statečnosti a mírnosti, rozložených na způsob kříže, postavil základní kameny a na nich vystavěl ze živé skály trvalé zdi, jež srovnal železem poslušnosti a upevnil bílým vápnem trpělivosti, a potom pokryl dvojí vrstvou rákosí: navrch položil zlatou střechu Boží lásky. Učinil ze sebe chrám Boží, připravil v sobě královské lože pro syna králova. Modlitbám a čtení se oddával tím vášnivěji, že k jeho sluchu nedoléhaly rušivě žádné světské záležitosti, netrápily ho starosti a nebezpečí, které plynou ze spravování duší. Z jeho úst nikdy nevyšlo slovo hádky, nikdy nezaznělo trpké reptání. A když ho opat velmi důtklivě káral, odpovídal mu laskavou trpělivostí a vždy hotovou pokorou. Radoval se z každé uložené práce, vždy ochoten poslechnouti nejen starších, nýbrž i mladších; to je pravá cesta ctnosti pro muže, kteří směřují k nebeským výšinám.

Plných pět let strávil v klášteře, líbil se všem sladkými mravy a všechny daleko převýšil hloubkou ctností. Jestliže snad někoho přepadla závist nad jeho svatostí, rychle ho usmířoval pokorou. Zvolil v něm svůj příbytek Kristus a stoupaje – jako korunovaný král po schodech ze slonové kosti – dal mu dojít až k dokonalému dni.

Tehdy budou spravedliví v království svého Otce zářit jako slunce. (Mt 13,43)

V čase, kdy budou odměněni, zazáří, * jako jiskry proběhnou obilnými stébly. Budou soudit pohany a ovládnou národy * a Pán jim bude navěky králem. Ti, kdo v něj doufali, poznají pravdu, * kdo byli věrní, setrvají u něho v lásce, protože popřává svým vyvoleným * lásku a smilování.

**Z rozhovoru P. Antonia Spadara SJ s papežem Františkem na otázku
„Co potřebuje církev v této historické době nejvíce? Jsou nezbytné reformy?
Jaká jsou jeho přání, pokud jde o církev příštích let? O jaké církvi „sní“?“¹**

„Vidím jasně, že církev dnes nejvíce potřebuje schopnost ošetřovat zranění a rozehřívát srdce věřících, tedy schopnost přiblížení a spříznění. Vidím církev jako polní nemocnici po bitvě. Nemá smysl ptát se těžce zraněného, zda má zvýšenou hladinu cholesterolu či cukru! Je třeba léčit jeho rány. Potom můžeme mluvit o všem ostatním. Hojit zranění, hojit rány... A je třeba začít zdola.“

„Církev se někdy nechala uzavřít do maličností, do malicherných předpisů. Nejdůležitější je však první zvěst: ‚Ježíš Kristus tě spasil!‘ A služebníci církve musejí být především služebníky milosrdenství. Například zpovědníkovi stále hrozí, že bude rigorista, nebo laxista. Ani jeden z nich není milosrdný, protože nikdo se doopravdy neujímá konkrétního člověka. Rigorista si myje ruce, protože jej odkazuje na příkázání. Laxista se myje ruce, neboť jednoduše prohlásí, že ‚to není hřích‘ a podobně. Lidé musejí být doprovázeni, rány je třeba hojit.“

„Jak zacházíme s lidem Božím? Sním o církvi matce a pastýře. Služebníci církve mají být milosrdní, ujímat se lidí, provázet je jako milosrdný samaritán, který svého bližního omývá, očišťuje a pozvedá. To je čiré evangelium. Bůh je větší než hřích. Organizační a strukturální reformy jsou druhotné, dojde na ně potom. První reforma se musí týkat postoje. Služebníci evangelia mají být lidmi schopnými zahrát lidské srdce, putovat s nimi nocí, umět vést dialog a také sestoupit do jejich temnot, do jejich tmy – a neztratit se. Lid Boží chce pastýře, a ne funkcionáře či státní kleriky. Zvláště biskupové mají být muži schopní trpělivě podporovat Boží kroky v jeho lidu tak, aby nikdo nezůstal pozadu, ale také doprovázet stádce, které umí věřit nové cesty.“

„Místo církve, která jenom přijímá a má otevřené dveře, snažme se být také církví, která nachází nové cesty, je schopná vycházet ze sebe a jít k těm, kdo do ní nepřicházejí, odešli nebo jsou lhostejní. Možná ten, kdo odešel, učinil tak z důvodů, které dobře pochopeny a zhodnoceny mohou přivést k návratu. Ale chce to smělost, odvahu.“

A viděl jsem něco jako průzračné moře smíšené s ohněm. U toho průzračného moře stáli ti, kdo zvítězili v boji se šelmou, s jejím obrazem a s číslem vyjadřujícím její jméno. Měli citery ke chvále Boží a zpívali píseň Mojžíše, Božího služebníka, a píseň Beránkovu. (Zj 15,2–3)

¹ <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18878/>

Boží moudrost odevzdala svatým mzdu za jejich námahu, * vedla je podivuhodnou cestou,
halila je stínem ve dne * a jako hvězda zářila jim v noci.
Převedla je Rudým mořem * a provedla je spoustami vod.
Zaplavila jejich nepřátele * a znovu je vyvrhla z propastných hlubin.
Proto spravedliví oloupili bezbožníky * a velebili, Pane, tvé svaté jméno;
svorně chválili tvou ochrannou ruku, † protože moudrost otevřela ústa němých * a jazykům nemluvnat dala mluvit.

ZPĚV PŘED EVANGELIEM

Ty, jenž jsi slavná koruna (Kancionál, č. 833) nebo jiná vhodná píseň.

Evangelium Dobrý pastýř dává za ovce svůj život.

Jan 10,11–16

Slova svatého evangelia podle Jana

Ježíš řekl: „Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává za ovce svůj život. Kdo je najatý za mzdu a není pastýř a jemuž ovce nepatří, jak vidí přicházet vlka, opouští ovce a dává se na útěk – a vlk je uchvacuje a rozhání – vždyť je najatý za mzdu a na ovcích mu nezáleží. Já jsem dobrý pastýř; znám svoje ovce a moje ovce znají mne, jako mne zná Otec a já znám Otce; a za ovce dávám svůj život.

Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. Také ty musím přivést; a uposlechnou mého hlasu a bude jen jedno stáde, jen jeden pastýř.“

Homilie kardinála Tomáše Špidlíka na svátek sv. Vojtěcha

Roku 1940 vydalo benediktinské opatství v Břevnově malou knížku Jaroslava Durycha: *Cesta svatého Vojtěcha*. Český básník a spisovatel se tu v těžkých dobách válečných, v době smutku a beznaděje, obrací k dávné minulosti, aby mu dala sílu pro přítomné strádání. V závěru praví doslova: „Jen malá část síly každého národa jest v počtu jeho živých. Pravá jeho nepřemožitelná armáda jest v nebi. Což by byla platná síla na zemi bez síly v nebi! A pohrdáme-li silou, kterou národ má v nebi, co může následovat? I národové zmizí jednou z povrchu země a před tváří Boží z nich zbude jen to, co se za věky nashromáždí pod ochranou světců. Nikdo však neví, kolik listů zbývá ještě v knize života a jak dlouho ještě se psáti budou dějiny národů. Proto dobré jest opatřiti si včas lampu i olej. Jest svatý Vojtěch světlem slavným a věčným, světlem našemu národu i všem národům. Ale teď budiž především světlem nám!“

V rámci dějin tehdejší Evropy, která je ve stavu vzniku, probírá Jaroslav Durych osobní vývoj našeho světce. Dovede zachytit prvky lidské i náznaky milosti, které povrchním pisatelům obyčejně unikají. Tak píše o prvním setkání Vojtěchově s Adalbertem, který zasáhl svým vlivem do jeho života: „V těch letech, kdy na hradě Slavníkově se učil Vojtěch čísti Písmo a chváliti Boha, přišel k rodičům jeho zvláštní poutník. Byl to mnich kláštera trevírského, Jménem Adalbert, který pamětliv slov našeho Spasitele, vydal se na pouť do zemí ruských,

aby pohanům zvěstoval evangelium. Ať však kamkoli přišel, nikde ho nepřijali. Všude musel jen vyraziti prach z obuvi své a ujíti hněvu těch, kteří ho přijali jako vetřelce. Nyní se vracel pokořen a smuten zpět do Trevíru. O mnohých věcech velmi zajímavých vypravoval knížecí rodině, která ho vlídně přijala na Libici a s úctou se shromažďovala kolem něho, když mluvil. A to bylo první setkání Vojtěchovo s tímto knězem, který ho předcházela na jeho cestách. “Mnich Adalbert, pozdější biskup magdeburský, se pak stal duchovním otcem Vojtěchovým. Byl to jistě on, který otevřel mladému Slavníkovci oči na rozlehlé lány Boží, které se otevíraly na Východě i na Západě a které čekaly na dělníky plné idealismu a světového rozhledu. Sv. Vojtěch však měl také to štěstí, že se setkal i s jiným duchovním velikánem té doby, sv. Nílem z kláštera Grottaferrata blízko Říma. Adalbert a Nil stojí jakoby na opačných pólech, ztělesňují dva vznešené ideály, kterými hořela tehdejší doba. Adalbert je ochoten opustit všecko a vydat se kamkoli, jen aby získal Kristu celý svět. Sv. Nil je naopak asketa starého řeckého stylu. I on opustil vlast, ale odešel do samoty, zavřel se do zamřížované jeskyně, Grottaferrata, a věnoval se modlitbě a mlčení.

K němu se dostal Vojtěch až mnohem později. Napůl dobrovolně, napůl z donucení opouští brázdu své apoštolské činnosti v Čechách, putuje do Říma a zamýšlí dát se na cestu až do Svaté země. Tehdy byla v Římě i císařovna Theofanie, vdova po císaři Otovi II., který zemřel nedávno, dosti mladý, za války se Saracény. O Vojtěchovi slyšela císařovna už jistě dříve, možná že se s ním setkala ve Veroně. Pozvala tedy pražského biskupa-vyhnance do domu. Když uslyšela, že má v úmyslu se vydat do Svaté země, vzpomněla si na svého manžela, který zemřel tak záhy, a poručila dát biskupovi na cestu tolik peněz, kolik on a jeho bratr Radim mohli unést. Vojtěch peníze přijal, ale hned je pro lásku Boží rozdělil chudým a šel pěšky do přístavu, kde chtěl vstoupit na loď.

Zastavil se však ještě i na Monte Cassino a přál si uvidět svatého Nila v Grottaferrata. Je známá latinská středověká báseň, která líčí setkání těchto dvou světců. Durych popisuje jejich rozhovor prozaičtěji, ale zato jistě věrněji. Líčí jej takto: „Tázal se Nil Vojtěcha, kam putuje. I odpověděl mu Vojtěch, že jde složit všechnu svou bídu k Božímu hrobu, kde si chce vyprositi radu, jak by od tohoto času nejlépe sloužil Bohu. Svatý Nil se zamyslel a tázal se ho přísně: Nezdá-li se mu, že taková pouť jest lenivým mařením času? Nezdá-li se mu, že lze Bohu sloužiti ihned a na každém místě? Takových slov Vojtěch dosud neslyšel. Viděl jeho vznešenou tvář, cítil sílu jeho ducha, užasl, zamyslel se, ihned pak prosil velebného kmeta, aby ho přijal do svého domu, kde se chtěl ve všem s radostí podrobit jeho vůli. Toho však svatý Nil neočekával. Byl v této zemi i se svými bratřími cizincem. A jako host, který požíval milosrdenství lidí domácích, uznával spravedlivě jejich přednost a práva. Poradil Vojtěchovi, aby vstoupil do řádu svatého Benedikta v domě jiném, kde by mohl sloužiti Bohu v kázni tužší. Takovým prý je klášter u svatého Alexia v Římě, kde také on má své přátele. Vojtěch důvody Nilovy uznal. Předstoupil před papeže, který schválil jeho rozhodnutí. Pak se svým bratrem Radimem vstoupil u svatého Alexia do noviciátu.“

Tato dvě setkání charakterizují v jistém smyslu celou osobnost Vojtěchovu: z jedné strany neuhasitelnou touhu po duších, získat Kristu svět celý, a z druhé strany, po tolika úspěších i zklamáních, návrat k čistému evangeliu: co platno člověku, kdyby celý svět získal! Mnohým se zdá, že Vojtěch nedokázal dobře spojit obě tendence, že byl zmítán střídavě na tu i onu stranu. Důvod však nebyl osobní. Byl to zmatek tehdejších časů, který strhoval i lidi velké. Právě v této okolnosti vidí Durych aktualitu osobnosti Vojtěchovy i pro dnešní dobu. Proto cituje v závěru své knížky modlitbu k svatému Vojtěchovi, kterou složil už před

tisíci lety jeho životopisec svatý Bruno: „Vzývá tě nyní zkroušené srdce, vzývá nekonečný zmatek našich časů. Volá k tobě, přešťastný mučedníku, veliký křik našich běd. Ty, jenž se s purpurovým panstvem raduješ před tváří Boží [...], nezapomínej nás, pravých zajatců, kteří ani necítíme, v jakých úzkostech se nacházíme! Ty, jenž mnoho zmůžeš na dvoře královském, zjednej nám právo a spravedlivost za zlou nenávist tak velkých nepřátel! Necht' přijdou s tebou všichni svatí, jejichž uměním je lidské spasení, necht' s tebou prosí všichni dobří andělé! Mluv ty přede všemi, z jejichž počtu jsi co mučedník vynikl, dobrý Vojtěše! Můžeš-li něco, vyleč naše rány!“

K této modlitbě ještě básník Durych dodává: „K tomu pak zajisté lze dnes připojit jen slzy a Amen!“

PROSBY

Děkujeme Králi mučedníků, neboť on večer předtím, než trpěl za naši spásu, odkázal nám při poslední večeři trvalou památku na svou smrt. A s vděčností volejme:

Klaníme se ti, Pane Ježíši Kriste.

Náš Spasiteli, zdroji a vzore všeho mučednictví, tys nás miloval až do krajnosti,
– na přímluvu sv. Vojtěcha stůj při těch, kdo trpí příkoří pro tvé jméno.

Tys prolil svou krev za spásu světa,
– na přímluvu sv. Vojtěcha dej hříšníkům ducha pravého pokání a usmiř je se svým Otcem.

Tys za nás umřel na kříži a živíš nás svým tělem a svou krví,
– na přímluvu sv. Vojtěcha dej, ať v síle tohoto pokrmu překonáme všechny překážky a dojdeme do věčného života.

Tys nám dal příklad věrného plnění Otcovy vůle,
– na přímluvu sv. Vojtěcha posiluj naši víru, abychom vytrvali ve všech zkouškách.

Tys povolal naše zemřelé z tohoto světa k sobě, stali se ti podobnými ve smrti,
– na přímluvu sv. Vojtěcha dej, ať se ti podobají i ve vzkříšení.

Otče náš.

MODLITBA

Bože, tys naplnil svatého biskupa Vojtěcha touhou po spáse duší a posilovals ho, aby svou věrnost potvrdil mučednickou smrtí; na jeho přímluvu pomáhej biskupům a kněžím, aby svědomitě konali svou službu, a lid, kterýs jim svěřil, posiluj, ať ochotně kráčí cestou, po níž ho jeho pastýři vedou. Prosíme o to skrze tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s tebou v jednotě Ducha Svatého žije a kraluje po všechny věky věků.

Předsedá-li společnému slavení kněz nebo jáhen, připojí závěrečný pozdrav a požehnání:

V. Pán s vámi.

O. I s tebou.

Požehnej vás všemohoucí Bůh,

Otec i Syn † i Duch svatý.

O. Amen.

Může se použít též textů pro slavnostní požehnání nebo žehnacích modliteb z misálu.
Následuje-li propuštění lidu, říká se:

V. Jděte ve jménu Páně.

O. Bohu díky.

Není-li přítomen kněz nebo jáhen anebo modlí-li se někdo sám, končí se slovy:

Dej nám, Bože, své požehnání,

chraň nás všeho zlého

a doved' nás do věčného života.

O. Amen.

5. Společné uctění ostatků sv. Vojtěcha

Slavnostní průvod s ostatky sv. Vojtěcha a jejich dočasné uložení v kostele, klášteře (kapitulní síň) nebo domácí kapli

Průvod v čele s křížem přichází na místo setkání.

Představený/á kláštera přivítá shromážděné členy kláštera, kněze, jáhny, přátele a ostatní věřící těmito nebo podobnými slovy:

Dnes si máme nejen připomínat svou slavnou minulost, ale můžeme si také uvědomit, že je naším úkolem vytvářet nové slavné dějiny! Pohleďte do budoucnosti, kam vás Duch sv. vysílá, aby skrze vás učinil podivuhodné věci. Papež František nám připomíná tři věci:

a) máme se dívat na minulost s vděčností. Při pohledu na život a poslání prvního českého řeholníka sv. Vojtěcha máme vhodnou příležitost si uvědomit, že i náš institut má bohaté charismatické dějiny. U jeho vzniku je přítomen Bůh, který ve svém Duchu povolává některé lidi, aby následovali Krista, převedli evangelium do určité formy života, očima víry četli znamení doby, kreativně odpověděli na potřeby církve.

b) Kromě toho nás tento *Rok zasvěceného života* zve k prožívání přítomnosti se zápalem (zanícením). Vděčnost za minulost nás pobízí, abychom pozorně naslouchali, co dnes Duch říká církvi, a mohli tak stále hlouběji uskutečňovat zakládající prvky našeho zasvěceného života. A život a poslání sv. Vojtěcha je velkou pomocí pro naše naslouchání.

c) Známe obtíže ve svých různorodých formách, jimž musí čelit zasvěcený život: menší počet povolání a vyšší věk, především v západním světě, ekonomické problémy jako důsledek vážné celosvětové finanční krize, výzvy internacionálnosti a globalizace, léčky relativismu, odsouvání zasvěceného života na okraj společnosti a jeho společenská bezvýznamnost. To dobře poznal i sv. Vojtěch. Můžeme se odvážit říci, že se učíme obejmout budoucnost s nadějí.

Děkujeme těm, kteří nám svěřili do dočasné ochrany tak vzácné ostatky sv. Vojtěcha. Dnes spolu s vámi, přátelé, chceme prožít sváteční chvíle, naplněné radostí z blízké přítomnosti našich nebeských ochránců, z modlitby a upřímné osobní úcty.

Na tomto místě mohou vystoupit vybraní představitelé biskupství, farnosti a civilních autorit.

Za zpěvu písně *Všichni Boží vyvolení* (Kancionál, č. 840) nebo jiné vhodné písně směřuje průvod na místo dočasného uložení ostatků k jejich veřejnému i soukromému uctění.

Po příchodu na místo dočasného uložení ostatků sv. Vojtěcha (vhodně upraveného dle pokynů hlavních organizátorů) se ostatky okouří.

Po uložení ostatků předsedající řekne:

V. Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.

O. Amen.

V. Bůh, pramen všeho dobrého a síla mučedníků, ať je s vámi se všemi.

O. I s tebou.

[Pokud obřad vede laik, po znamení kříže pozdraví přítomné slovy:

Chvalme a oslavujme Boha, neboť on je pramenem všeho dobra a síla mučedníků.

Všichni odpoví: Amen.]

Předsedající osloví přítomné těmito nebo podobnými slovy:

Bůh všechno stvořil a uchovává, moudře řídí všechny události a činnosti lidí a vede věřící k tomu, aby ho srdcem i ústy chválili jako původce a pramen všeho dobra. Chceme dnes vyjádřit vděčnost za milost přítomnosti sv. Vojtěcha – biskupa, řeholníka a mučedníka –, které se nám dostává. Když uctíme relikvie sv. Vojtěcha, vyznáváme naši víru. „Věříme ve společenství všech věřících v Krista, těch, kteří putují po této zemi, i zesnulých, kteří procházejí vlastním očistěním, i blažených v nebi. Ti všichni tvoří jedinou církev. A věříme, že v tomto společenství je nám nápomocná milosrdná láska Boha a jeho svatých, kteří stále ochotně slyší naše modlitby.“ (KKC 962)

Jsme si vědomi, že je třeba vždycky a ve všem prosit o Boží pomoc na přímluvu našich svatých ochránců a Božích přátel, abychom ochotně plnili vůli našeho nebeského Otce a ve spojení s Kristem a jeho svatými a světicemi konali všechno k Boží oslavě.

Lektor přečte text z Písma svatého:

Vyslechněme si slova sv. apoštola Pavla Římanům.

Copak nevíte, že my všichni, kteří jsme byli křtem ponořeni v Krista Ježíše, byli jsme tím křtem ponořeni do jeho smrti? Tím křestním ponořením do jeho smrti byli jsme spolu s ním pohřbeni. A jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít novým životem. Neboť jestliže jsme s ním srostli tak, že jsme mu podobní v jeho smrti, budeme mu tak podobní i v jeho zmrtvýchvstání. Vždyť přece víme, že starý člověk v nás spolu s ním byl ukřižován, aby ztratila svou moc hříšná přirozenost a my bychom už hříchu neotročili. Neboť kdo umřel, je osvobozen od hříchu. Jestliže jsme však s Kristem umřeli, jsme přesvědčeni, že spolu s ním také budeme žít. Víme totiž, že Kristus vzkříšený z mrtvých neumírá, smrt nad ním už nemá vládu. (*Řím 6,3–9*)

Žl 96 (95), 1–2a. 2b–3. 7–8a. 10 Odp.: srv.: 3

Odp.: Vypravujte mezi všemi národy Hospodinových divech.

nebo: Aleluja.

Zpívejte Hospodinu píseň novou, zpívejte Hospodinu, všechny země! Zpívejte Hospodinu, velebte jeho jméno!

Odp.

Rozhlašujte den po dni jeho spásu! Vypravujte mezi pohany o jeho slávě, mezi všemi národy o jeho divech.

Odp.

Vzdejte Hospodinu, rodiny národů, vzdejte Hospodinu slávu a moc, vzdejte Hospodinu slávu, hodnou jeho jména..

Odp.

Hlásejte mezi pohany: Hospodin kraluje. Upevnil svět, aby nekolísal: národy řídí podle práva.

Evangelium

Jan 10, 11–16

Dobry pastyr davá za ovce svuj život.

Slova svatého evangelia podle Jana.

Ježíš řekl:

„Já jsem pastýř dobrý. Dobry pastyr davá za ovce svuj život. Kdo je najaty za mzdu a není pastyr a jemuž ovce nepatří, jak vidí přicházet vlka, opouští ovce a davá se na útěk – a vlk je uchvacuje a rozhání – vždyť je najaty za mzdu a na ovčích mu nezáleží. Já jsem dobrý pastyr; znám svoje ovce a moje ovce znají mne, jako mne zná Otec a já znám Otce; a za ovce dávám svuj život.

Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. Také ty musím přivést; a uposlechnou mého hlasu a bude jen jedno stádce, jen jeden pastyr.“

V krátké homilii vysvětlí kněz nebo jáhen smysl života a poslání sv. Vojtěcha a úctu k jeho ostatkům.

PROSBY

Děkujeme Králi mučedníků, neboť on večer předtím, než trpěl za naši spásu, odkázal nám při poslední večeři trvalou památku na svou smrt. S vděčností volejme:

Klaníme se ti, Pane Ježíši Kriste.

Náš Spasiteli, zdroji a vzore všeho mučednictví, tys nás miloval až do krajnosti,
– na přímluvu svatého Vojtěcha stůj při těch, kdo trpí na Středním východě a na Ukrajině příkoří pro tvé jméno.

Tys prolil svou krev za spásu světa,

– na přímluvu svatého Vojtěcha dej národům Evropy ducha pravého pokání a usmiř je se svým Otcem.

Tys za nás umřel na kříži a živiš nás svým tělem a svou krví,

– na přímluvu svatého Vojtěcha dej, ať v síle tohoto pokrmu překonáme všechny překážky a dojdeme do věčného života.

Tys nám dal příklad věrného plnění Otcovy vůle,

– na přímluvu svatého Vojtěcha posiluj víru Čechů, Poláků, Moravanů, Slezanů, Slováků, Němců a Maďarů, aby vytrvali ve všech zkouškách.

Tys povolal naše zemřelé spolubratry a spolusestry našich společenství zasvěceného života z tohoto světa k sobě,

– stali se ti podobnými ve smrti, dej, ať se ti podobají i ve vzkříšení.

Předsedající vyzve ke společnému úkonu uctění ostatků sv. Vojtěcha.

Bože, děkujeme, že jsi naplnil svatého biskupa Vojtěcha touhou po spáse duší a posilovals ho, aby svou věrnost potvrdil mučednickou smrtí. Děkujeme ti, že jsi na něm zjevil svou moc. Věříme, že následoval tvého Syna až na smrt a víru v něho zpečetil krví; a jeho oběť je nám svědectvím, že lidskou slabost proměňuješ v sílu skrze našeho Pána, Ježíše Krista. A skrze stejnou sílu Ducha Svatého s ním tvoříme jedno Kristovo oslavené tělo.

Předsedající pozvedne ostatky do výše a celé shromáždění zpívá píseň *Bože, chválíme tebe* (Kancionál, č. 932)

ZAKONČENÍ OBŘADU

Předsedající zakončí závěrečným zvoláním a propustí shromážděný Boží lid.

Trojediný Bůh nám prokázal mučednickou smrtí svatého Vojtěcha velké milosrdenství. Chvalme a oslavujme ho navěky.

O. Amen.

Jděte v pokoji.

O. Bohu díky!

Na závěr se zpívá píseň *Hospodine, pomiluj ny*. (Kancionál, č. 930)

Pastorační poznámka:

Formy uctění ostatků sv. Vojtěcha lze spojit se slavením mše svaté, bohoslužbou slova, modlitbou růžence, kázáním a soukromým vyjádřením úcty modlitbou, úklonou, poklekutím nebo políbením. (srv. Sdělení kněžím, v jejichž farnosti bude lebka sv. Vojtěcha, in *ACO*, 7 /1997/, s. 48.)

6. Ekologické okénko

Žehnání živočichů na přímluvu sv. Vojtěcha

„Jen se ptej na to zvířat a ta tě poučí, nebeského ptactva a to ti oznámí nebo mluv k zemi a ta ti odpoví, budou ti to vypravovat mořské ryby.“ (*Job* 12,7)

V životě světců se setkáváme se světem zvířat. Byl pro ně světem, který se stal obrazem jeho života. Rozzuření Slované, před kterými ukryl sv. Vojtěch ženu obviněnou z cizoložství, na něj podle legendy *Quattuor immensi* „štěkali hlasem psím“. Psům byli podobní i nevěřící Prusové, k nimž týž světec později odešel hlásat křesťanskou víru a u nichž pak našel kýženou mučednickou smrt. Ve *Vita altera* se uvádí: „Náhle nebeštana (sv. Vojtěcha) obstoupilo velkým zástupem mnoho psů (pohanů).“ Sv. Vojtěch, rozhořčen tím, co po něm žádali jeho spolubratři po nástupu do benediktinského kláštera na Monte Casinu, se na ně rozhořčeně obořil: „Máte mne za člověka, nebo za osla?“² Sv. Vojtěch je jako štvaná zvěř a roli jeho pronásledovatelů plní pohanští Prusové: „Tak jako psi obkličují ze všech stran vyčerpaného jelena, když stojí na srázné skále a zoufá nad spásou, protože lapen nemá žádnou cestu k útěku.“³

Zvířata jsou však i přímými účastníky zázraků světců. Jindy se na nich skrze světce projevila Boží moc.

a) Zázraky během světcova života

Mírnost sv. Vojtěcha přešla na jeho koně, na kterém jel od mohučského arcibiskupa:

„Kůň, na kterém seděl, nespíchal po zvyku divokých koní, ale jel jako mírný beránek, nebo tak, jak kráčí osel, bez sedla, bez stříbrné uzdy.“⁴

b) Zázraky po smrti sv. Vojtěcha

Bůh projevili svoji přízeň k umučeným ostatkům sv. Vojtěcha znamením, které se ihned projevilo po jeho smrti:

² *Vita prior*, in FRB, s. 247.

³ *Quattuor immensi*, in FRB I, s. 331.

⁴ *Tamtéž*, s. 318.

„Všichni viděli orla, střežícího tři dny jeho hlavu nabodnutou na kůl, aby se jí nedotkl žádný jiný pták.“⁵

Prusové rozmetali jeho tělo po okolí a jeden neznámý posbíral jednotlivé části. Chyběl toliko prst.

„... jeho prst upadl do vody a byl ihned sežrán rybou, v jejím břiše v řece rudě zářil a všem, co to viděli, připomínal hořící svíci.“⁶

Rybáři rybu chytili, prst vyndali a s pomocí manželky výše zmíněného muže jej navrátili k mrtvému tělu.

Je možné do kláštera pozvat pravidelné účastníky bohoslužeb i jejich přátele s jejich čtyřnohými, okřídlenými a dalšími zvířecími kamarády. Ke sv. Hubertovi a Františku z Assisi můžeme přiřadit i sv. Vojtěcha. Jako v mnoha jiných zemích, i u nás budeme děkovat Bohu za krásu stvoření, připomeneme si svou odpovědnost za přírodu a její ochranu a budeme prosit o Boží požehnání.

Žehnající řekne: Pomoc naše ve jménu Páně.

Všichni odpovědí: Neboť on stvořil nebe i zemi.

Někdo z přítomných nebo sám žehnající přečte krátký text z Písma svatého:

Žl 104 (103), 1–2a.14–15.24.27–28.

Odp.: Hospodine, země je plná tvého tvorstva.

Veleb, duše má, Hospodina!
Hospodine, můj Bože, jsi nadmíru velký!
Velebností a vznešeností ses oděl,
světlem se halíš jako pláštěm.

Odp.

Dáváš růst trávě pro dobytek,
bylinám užitečným člověku,
aby dobýval ze země chléb
i víno k radosti lidského srdce,
aby olejem rozjasnil tvář
a chléb aby posílil srdce člověka.

Odp.

Jak četná jsou tvá díla, Hospodine!
Všechno jsi moudře učinil,
země je plná tvého tvorstva.

⁵ FRB I, s. 234.

⁶ Z Anonymní legenda o zázracích svatého Vojtěcha *Post mortem vero*.

Odp.

Všichni čekají od tebe,
že jim dáš obživu v pravý čas.
Ty jim dáváš, a oni sbírají,
otvíráš ruku, a sytí se dobrými dary.

Odp.

Lze uvést modlitbu Páně: Otče náš.

ŽEHNACÍ MODLITBA

Bože, Otče a Stvořiteli,
chválíme tě za všechny dary ve tvém stvoření.
Prosíme tě na přímluvu svatého Vojtěcha,
žehnej životu ve všech jeho podobách
a pomoz nám lidem,
ať jsme moudrými správci svěřených darů,
ať vděčně a odpovědně užíváme dobrodiní,
kterých se nám v nich dostává,
a směřujeme k dobrům věčným.
Prosíme o to skrze Krista, našeho Pána.

O. Amen.

V. Dobrořečme Pánu.

O. Bohu díky!

Žehnání (klášterního) piva

Při žehnání pokrmů mají duchovní pastýři dbát na to, aby věřící správně chápali vlastní význam těchto obřadů. Žehnající ať při nich osloví věřící a při promluvě vysvětluje, jaký mají tyto tradice smysl, popřípadě připomene jejich souvislost s něčím ze života svatých, a objasní tím původ a zvláštní smysl slavení těchto žehnání jako projevu úcty k nim.

Je příhodné zahájit obřad vhodným zpěvem.

Nová apoftegmata starce Bogoljubova o jídle

Marko I. Rupnik SJ

V tom okamžiku zatukal na dveře mnich Radogost, vraceje se s dřevěným podnosem, který položil na roh stolu. Z ramene sundal dva ubrusy a dečku rezné barvy. Obojí umně

rozprostřel na stůl a do středu položil podnos. Z almary vzal dva talířky, příbor a skleničky. Vedle podnosu položil košík se suchými jablky a hruškami, které stály uprostřed stolu, popřál jim Boží požehnání k tomuto malému občerstvení, rozloučil se s Natašou a vzdálil se.

Na podnose byl čerstvý, ještě teplý pecen chleba, tentokrát z bílé mouky a se semínky máku na kůrce, na vyšíváné kanavě s tradičními motivy ležel nůž, talířek s dvěma uvařenými, lehce uzenými klobáskami nakrájenými na malé plátky, kopeček nastrouhaného křenu, miska kyselého zelí s jalovcem a džbán se čtvrtinkou červeného vína.

„Otče, to je krásné! Venku sněží, občas se před okny mihne nějaká sýkorka, a zde uvnitř je takový mír. Teplo kamen, tyto bílé stěny, které vyvolávají dojem silné zdi, dávají pocit bezpečí, ochrany. Tato almárka a tento dozatova jasanový stůl jako by dýchaly svoji vůni, tento ubrus, voňavé klobásky a vy, otče... Chtěla bych jen říci, kolik dobrého bych vám přála a že bych vás chtěla stále poslouchat.“

„Určitě, ještě štěstí, že nemůžeš!“ vyhrkl s porozuměním staříčkový mnich. „Ale můžeme udělat jednu malou zkoušku. Řekni mi nyní: *Otče, požehnej tento pokrm*, protože nepochybně již v tuto chvíli pociťujeme chuť k jídlu. Ale já se tě zeptám: Proč vlastně pokrmy žehnáme? A proč se modlíme před jídlem? Uvidíme, jestli správně a přesvědčivě odpovíš!“

Nataša musela znovu připravit svůj nahrávač. Položila jej na stůl a sedla si naproti mnichovi, přesně jak naznačoval vzor na ubruse. „Otče, jestli dovolíte, udělejme to tak: požehnáte, a zatímco budeme jíst, pokusím se vám odpovědět.“

„Ech, věděl jsem, že kromě moudrosti se snažíš naučit i jiným věcem,“ řekl Bogoljub s úsměvem.

Přežehnal se znamením kříže a po chvíli ticha se modlil: „Bože svatý a věrný, Stvořiteli nebe a země, ve své štědrosti a moudrosti vždy provázíš svými dary člověka, kterého jsi stvořil ke svému obrazu. Požehnej tento pokrm, který budeme požívat ve tvé svaté a přejasně přítomnosti. O to prosíme skrze Krista, našeho Pána.“

„Amen,“ odpověděla Nataša.

Mnich vzal nůž, ukrojil kousek chleba, rozlámal jej a půlku nabídl Nataše. Nataša využila příležitosti, která se naskytl tímto gestem, a řekla: „Nyní bych se, otče, měla zeptat: Kdo udělal toto gesto první? A pokusila bych se odpovědět: Tak se to činí na památku našeho Pána při jídle, když nejsme doma, ale když jíme na veřejnosti. Například když jsme v restauraci...“

Staříčkový mnich se zasmál a souhlasně přikývl: „Je tomu skutečně tak, že se křesťané učí uvažovat o začátku jídla ve smyslu, kde se zrovna nachází: zda na místě, kde by se příliš okatá modlitba mohla stát snadným terčem posměchu víry nebo jejího zbytečného znevážení.“

Začali jíst a Nataša se pustila do odpovědi na otázku, kterou jí otec Bogoljub položil: „Dodám si trochu odvahy a půjdu rovnou k věci. Pokusím se vám, otče, odpovědět na vaši otázku. Možná to zní překvapivě, ale když začínáme jídlo modlitbou, je to jistý druh exorcismu, protože i ďábel je schopen užívat plody země. Křesťan se modlí, aby se chránil od zlého, totiž aby Zlý nepoužil jídlo jako příležitost vplížit se do našeho srdce. Proto chceme jíst své jídlo v přítomnosti Pána, která od nás vzdaluje zlo. To jste, otče, podtrhl již tím, jaký výraz jste užil: *Požehnej tento pokrm, který budeme požívat ve tvé svaté a přejasně přítomnosti*. Jíst pokrm v přítomnosti Pána vzdaluje od zla a všeho, co by nám mohlo ublížit, protože je to jeho přítomnost, která nás uchovává při životě. To se stalo zřejmým při vzkříšení Lazara. Vzpomeňme na sestry Lazarovy, co říkaly: ‚Jakmile Marie došla tam, kde byl Ježíš, a uviděla ho, klesla mu k nohám a řekla mu: ›Pane, kdybys tu byl, můj bratr by byl neumřel.‹“

(Jan 11,32) A pak Pán stvrzuje ještě přesvědčivěji, že on sám je vzkříšení a život: Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i když umřel, bude žít, a žádný, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky. Věříš tomu? (Jan 11,25) Z toho plyne jeden základní postřeh: pokrm nám život nedává, neboť život pro věčnost nám dává Pánova přítomnost.

Je zde však ještě jiný pohled. Ze života našeho Pána vím, že často sdílel s druhými stůl a jedl s nimi. Jídlo má tedy duchovní rovinu – je do jisté míry liturgií: jíst znamená sdílet společenství. Vytváření jednoty nového typu – takové jednoty, která je zárodkem toho, co se dovrší na věčnosti – je možné jen jako společenství s Bohem. Začínáme hovořit, sdílet pokrm a lásku mezi sebou navzájem právě proto, že tvoříme společenství s ním, když je s námi u jídla. Vzpomínám si, jak jste mi, otče, rovněž říkal, že v dávných dobách, a v některých malých skupinkách v církvi ještě dnes, se jídlo považuje za skutečný a vlastní akt pokání, protože je připomínkou smrti a hříchu. Je to dáno tím, že potřeba jíst plyne z nutnosti přežítí. Proto jíme ve spěchu a se slzami. Něco z tohoto pohledu přetrvává v liturgii spojené s dobou postní a s jinými dobami postu. Půst, jako pravá a skutečná modlitba, žitá ve vřelém vztahu s Pánem, velmi prospívá při obnově duchovního rozměru jídla a stolování.

Vy jste však vždy zdůrazňoval ještě jiný rozměr. Modlíme se před jídlem a po jídle proto, abychom jeden druhému pomáhali najít propojenost vnějších a vnitřních smyslů. Učíme se zakoušet v plnosti dílo stvoření určené k proměně skrze náš způsob užívání stvořených věcí. Nejíme rozumem, ale celou osobou. Žádná chuť a vůně není uzavřená do sebe, ale je živá, rozechvívá, posílá podnět ke svému vnitřnímu dvojčeti. Nejíme jen proto, abychom uspokojili tělesnou touhu chutě, nebo dokonce jen žaludku, ale abychom okoušeli plnost stvoření. Tak jako neuvažujeme jen mozkiem, ale celou osobou, tak rovněž nejíme jen žaludkem a pro žaludek, ale vším tím, co tvoří naši osobu. A jestliže je naše osoba spojená s Kristem a nasměrována k věčnosti, pak naše stolování rovněž směřuje k hostině na věčnosti. Právě proto, abychom zachránili celistvost naší osoby ve vztahu k jídlu, věřím, že je dnes opět s novou vážností promyšlena řada úvah této prosté stránky postu.“

„Musím říci, že mi nasloucháš se vši vážností a že rovněž přemýšlíš nad tím, co jsem ti již řekl. Zdá se, že v tobě přece jen něco zůstane. Snad by sis jen mohla trochu zlepšit pedagogiku komunikace, protože si nejsem jist, zda ten, kdo by tě poslouchal, by nebyl zahlcen všemi hledisky, které jsi zde zmínila,“ přerušil ji Bogoljub s lehkým pousmáním. „To, co jsi zmínila ve spojitosti s postem, možná jen doplním. Je třeba mít na paměti, že se nemusí hned automaticky jednat o duchovní věc. Dnešní kultura zcela oddělila jídlo od jakéhokoli náboženského postoje. Již se nám vytratilo z povědomí pojetí rytmu liturgie, který doprovází postní období a svátek. Proto je vše tak zploštělé. Náš organismus – tělesný i duchovní – je zcela ochromen.

Navíc, poněvadž postmoderní klima zbožšťuje přepych, stává se její součástí chorobná záliba v dietě, v péči o to, co jíst a co pít. A odmyslíme-li si skutečnost, že za tím vším se skrývají ohromné ekonomické zájmy, protože každý měsíc se mění informace o tom, co je k jídlu dobré a co ne, pak závažnost toho všeho spočívá v tom, že se jedná o další žalostné ochuzení člověka, protože jeho identita se navzdory všudypřítomné rafinované kultuře jídla smrskává pouze na to, co je výlučně tělesné. A půst, právě proto, že není předepsán žádným objektivním pravidlem, ale je iniciativou jednotlivce, se v dietě následně stává pronásledováním sebe sama.

Propojení života s bohoslužbou bylo proto tím, co obecně vždy kultivovalo mnišskou tradici způsobu jídla. Podobně jako při bohoslužbě čerpáme z Kristova života a žijeme z něj,

oslavujeme ho jako Spasitele a my sami v ní nacházíme jeho vykoupené tělo, stejným způsobem i stolujeme: jíme totiž, abychom se v této službě a v tomto způsobu života posílili. Proto stolování není jen výživou pro tělo, ale pro celou osobu, jeho ducha a jeho duši. Proto se modlíme na začátku a na konci jídla, abychom objali celé toto dění vztahem k Bohu. Z našeho stolování činíme nepatrné liturgické dění. A právě proto, že se jedná o jistý druh liturgie, mniši při jídle mlčí a poslouchají duchovní četbu.

Předsedající zahájí znamením kříže:

Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.

O. Amen.

Milost našeho Pána Ježíše Krista, volajícího nás ke svatosti dobrým užíváním věcí, ať je s vámi se všemi.

O. Amen.

Bůh stále ukazuje svou moc a dobrotu tím, že nám projevuje svou péči buď sám, nebo prostřednictvím svých svatých. Dnes zvláště připomínáme svatého Vojtěcha. Také dobré užívání věcí, na které církev svolává jeho požehnání, nám pomáhá, abychom od věcí pomíjejících obraceli svou pozornost k hodnotám, které nepomíjí, a abychom mu za všechno, co v našich společenstvích zasvěceného života můžeme svoji prací vytvářet k dobru lidí, s vděčností spolu s nimi vzdávali chválu.

Čtení Božího slova

Lektor nebo někdo z přítomných přečte úryvek z Písma svatého.

Vyslechněme slova svatého evangelia podle Matouše.

Ježíš řekl svým učedníkům: „Nesudte, abyste nebyli souzeni. Neboť podle toho, jak soudíte, budete sami souzeni, a jakou mírou měříte, takovou se naměří vám. Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve svém oku nepozoruješ? Nebo jak chceš říkat svému bratrovi: ‚Dovol, ať ti vyndám z oka třísku‘, a sám máš ve svém oku trám! Pokrytče! Napřed vyndej ze svého oka trám, a teprve potom budeš dobře vidět, abys mohl vyndat třísku z oka svého bratra. Nedávejte svaté věci psům a neházejte svoje perly před vepře, nebo je nohama pošlapou, obrátí se proti vám a roztrhají vás. Proste, a dostanete; hledejte, a naleznete; tlučte, a otevře se vám! Neboť každý, kdo prosí, dostává, a kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu se otevře. Vždyť kdo je mezi vámi takový, že dá vlastnímu synovi kámen, když ho poprosí o chléb? Nebo když poprosí o rybu, že mu dá hada? Jestliže tedy vy, třebaže jste zlí, umíte dávat svým dětem dobré dary, čím spíše váš nebeský Otec dá dobré věci těm, kdo ho prosí.“ (Mt 7,1–11)

Předsedající osvětlí biblický úryvek a význam obřadu.

Potom pronáší žehnací modlitbu:

Žehnací modlitba

Bože, tys dal vyrůst všem plodinám,
ze kterých člověk svou prací učinil tento nápoj,
a tak jsi chtěl, aby nám pivo sloužilo ke zdraví a osvěžení;
prosíme na přímluvu svatého Vojtěcha, Prokopa a Norberta,
požehnej všechny, kdo budou tento nápoj užívat,
ať jej mohou pít s vděčností
a tak zakoušet štěstí ze své činnosti a z každého tvého daru,
ať jim to prospěje ke zdraví duše i těla.
Skrze Krista, našeho Pána.

○. Amen.

Předsedající pronáší závěrečné požehnání:

Ať Bůh shlédne na vaši upřímnou zbožnost
a poskytne vám vhodné prostředky k jejímu upevnění.
Amen.

Ať váš život naplní svým pokojem
a dá vám hojnost všeho dobrého.

○. Amen.

Ať vás na zemi vede a posiluje svou milostí
a v nebi vám dá ve společenství svých svatých
účasť na věčné blaženosti.

○. Amen.

Požehnej vás všemohoucí Bůh,
Otec i Syn i Duch Svátý.

○. Amen.

Přílohy

Krátký přehled života svatého Vojtěcha

- 955? Vojtěchovo narození (Libice nad Cidlinou); Jeho otec Slavník († 981) byl jedním z nejvýznamnějších českých velmožů. Jeho matka Střezislava bývá rodově spojována s Přemyslovci.
- 961 Magdeburský arcibiskup Adalbert při své misijní cestě na Rus navštívil Libici, kde Vojtěcha biřmoval.
- 972–981 Studium v Magdeburku (při biřmování přijal jméno Adalbert).
- 981 Mladý klerik slouží v řadách kapitulního kléru biskupu Dětmarovi.
13. 3. 981 Umírá jeho otec Slavník.
2. 1. 982 Umírá první pražský biskup Dětmar.
19. 1. 982 Po smrti prvního pražského biskupa Dětmara byl Vojtěch přes své váhání na Levém Hradci za účasti Boleslava II. zvolen pražským biskupem.
3. 6. 983 Vojtěch obdržel investituru z rukou císaře Oty II. (Verona).
29. 6. 983 Vysvěcen mohučským arcibiskupem Willigisem na biskupa.
- 988–989 Vojtěch opouští Prahu a v doprovodu nevlastního bratra Radima odchází do Říma.
- 989 Setkání s císařovnou Theofanou a odchod na Monte Cassino.
17. 4. 990 Skládá se souhlasem papeže Benedikta IV. řeholní sliby v římském klášteře sv. Alexie a Bonifáce; v aventinském klášteře zůstává dva roky.
- 992 Návrat Vojtěcha do Prahy společně s 12 mnichy; v Cáchách se setkává s císařem Otou III.
13. 1. 993 Založení břevnovského kláštera v Praze.
- 994 Odchází z Prahy do aventinského kláštera, přesvědčen, že natrvalo.
28. 9. 995 Vyvraždění Slavníkovců na Libici.
- jaro 996 Setkání Vojtěcha s císařem Otou III. v Římě.

- červenec 996 Odchází do Prahy přes Mohuč (zároveň vykonal pouť k hrobům světců do Tours, St. Denis, Fleury-sur-Loire a St. Maur); po zamítavé odpovědi z Čech se vydává na cestu do Hnězdna.
- zima 996 Vojtěch zakládá v Polsku benediktinský klášter.
23. 4. 997 Při prvním výstupu na břeh Frižské zátoky jej Prusové udeřili veslem a při další zastávce na mořském břehu zemřel mučednickou smrtí.

Prameny k životu sv. Vojtěcha

Canapariova vojtěšská legenda *Est locus*

Podnět k napsání legendy zvané rovněž jako *Vita prior* dal císař Oto III. Autor první redakce legendy Jan Canaparius byl mnichem aventinského kláštera. Při psaní byl nápomocen i jeho nevlastní bratr Radim (Gaudentius) a pravděpodobně i pražský probošt Wilik. První redakce vznikla přibližně v roce 999.

Český překlad:

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 122–145.

Vojtěšská legenda Bruno z Querfurtu *Nascitur purpureus flos*

Tzv. *Život druhý* (*Vita altera*) v delší verzi vznikla kolem roku 1004, kratší verze legendy pak o tři roky později. Bruno z Querfurtu (974–1009) žil v klášteře sv. Bonifáce a Alexia na Aventinu. Podobně jako sv. Vojtěch byl při své první misijní cestě k Prusům zavražděn spolu s 18 průvodci.

Český překlad:

BRUNO Z QUERFURTU, *Život svatého Vojtěcha: Legenda Nascitur purpureus flos*, Zvon, Praha 1996 (s úvodem kardinála M. Vlka a doslovem Marie Kyrálové).

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 152–182 (*Vita brevior*, *Vita longior*).

Anonymní legenda o utrpení svatého Vojtěcha *Passio s. Adalperti martyris*

Legenda vznikla z podnětu polského knížete Boleslava Chrabrého (967–1025) mezi léty 1006 až 1025. Centrem pozornosti je den Vojtěchovy mučednické smrti, ostatní zprávy jsou velmi heslovité. Tvoří rámec příběhu jeho umučení.

Český překlad:

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 189–192.

Anonymní veršovaná legenda o utrpení svatého Vojtěcha *Quator immensi*

O přesném datu vzniku legendy se vedou spory. Motivy předchozích legend jsou zpracovány do 1122 leoninských hexametřů.

Český překlad:

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 202–231.

KOLÁR, J. (ed.), *Středověké legendy o českých světcích*, Lidové noviny, Praha 1998, s. 129–166.

Anonymní legenda o přenesení ostatků svatého Vojtěcha

Legenda (pravděpodobně z 12. století) pojednává o dalších osudech těla sv. Vojtěcha po jeho zavraždění. Z ní se dovídáme, že jeho blízký přítel císař Ota III. tělo od Prusů vykoupil a ostatky nechal na žádost obyvatel přenést do Hnězda.

Český překlad:

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 235–237.

Anonymní vojtěšská legenda *Tempore illo*

Tzv. legenda Perlbachova je kompilací z konce první čtvrtiny 13. století. Podnětem jejího vzniku je nová fáze svatovojtěšské úcty v Polsku.

Český překlad:

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 240–253.

Anonymní legenda o zázracích svatého Vojtěcha *Post mortem vero*

Tato legenda z let 1260–1295 je považována za doklad poslední fáze středověké úcty ke sv. Vojtěchu. Věrohodně zachycuje tradici misie sv. Vojtěcha a vyprávění o jeho utrpení v Pobaltí a především hnězdenskou translaci jeho ostatků.

Český překlad:

Slavníkovci ve středověkém písemnictví, Vyšehrad, Praha 1987, s. 257–264.

Svatý Vojtěch – ochránce českých zemí, Polska a Uherska

Kosmova kronika

Sv. Václav a Vojtěch jsou představeni jako patroni české země.

V Libušině proroctví napsaném Kosmou slyšíme:

„[...] Spatřuji hrad, který pověstí nebes se dotkne, ve hvozdě leží místo – je vzdáleno ode vsi této na třicet honů a mez mu určují vltavské vlny. Toto místo na severní straně pevně chrání hlubokým údolím potok Brusnice, na jižním však boku široká hora velmi skalnatá, která se od skal (latinsky *petrae*) nazývá Petřín, převyšuje okolí. Hora toho místa se zkrucuje na způsob delfína, mořského vepře, směrem až k řečené řece. Až tam přijdete, naleznete člověka, an uprostřed lesa teše práh domu. A protože se u nízkého prahu i velcí pánové sklánějí, podle této příhody hrad, jež vystavíte, nazvete Prahou. V tomto hradě někdy v budoucnosti vzejdou dvě zlaté olivy, jež svými vrcholy proniknou až do sedmého nebe a po všem světě budou zářiti svými divy a zázraky. Budou je obětmi a dary ctíti a jim se klaněti všechna pokolení země české a ostatní národové. Jedna z nich bude slouiti Větší sláva (Václav; lat. *Maior Gloria*), druhá Voje útěcha (Vojtěch; lat. *Exercitus Consolatio*).“⁷

⁷ *Kosmova kronika česká*, přeložili Karel Hrdina a Marie Bláhová, Svoboda, Praha 1972, s. 23–24.

Kronika tak řečeného Dalimila

„Biskup Vojtěch, strážce kříže,
ze slavníkovských byl statků.
Ten měl Střezislavu matku
a za ujce zličské kníže.
Od Sázavy po Moravu
patřila pod jeho správu
všechna země vzkvétající.
Však syn jeho svatý Vojtěch
nevážil si světských potěch
i biskupství své by byl
Strachkvasovi postoupil.“⁸

Kronika česká Přibíka Pulkavy z Radenína

Líčí zázračnou bilokaci Vojtěcha:

„Vojtěch tu však zřel do dálky, nerušen papežem, po dobu několika hodin a spatřili na něm známky rozrušení. Když pak přišel k sobě, službu, kterou byl započal před papežem, vskutku dokončil. Po službách božích jej k sobě povolal papež a dotazoval se, proč se uprostřed obřadu tak zasnul. Avšak člověk boží tvrdil, že vůbec neusnul. Papež se jej ptal, proč tak neobvykle prodloužil mši? Nejprve odmítal povědět, co se s ním stalo, potom však podlehl naléhání a pokorně pravil, že se účastnil pohřební slavnosti svých zavražděných bratrů. A jestliže mi nevěříte, řekl, pošlete na Libici a tam najdete rukavici, kterou jsem si již nemohl vzít, neboť jsem byl vyrušen.“⁹

Z knihy Františka Dvorníka *Slované, jejich rané dějiny a civilizace*

I.

Moravská katastrofa byla zřejmě kritickým bodem ve vývoji Slovanů a v dějinách střední Evropy. V povodí Dunaje se objevil nový, cizí prvek, který oddělil západní Slované od jižních Slovanů, a ti se nyní museli přizpůsobit nové situaci a hledat ve svém politickém i kulturním životě nové příležitosti.

Jaké byly bezprostřední účinky zničení Moravy na ty Slované, kteří byli v moravské říši začleněni? Zdá se, že se Maďaři omezili na úplné zničení střediska moravské moci v povodí Moravy a na území mezi řekou Dyjí (Thaya) a Dunajem. Po archeologických objevech učiněných nedávno u Starého Města lze stěží pochybovat o tom, že jedno z hlavních středisek moravské moci – snad ona pevnost, jež ohromila pisatele *Fuldských letopisů* – leželo v povodí dolní Moravy. Toto centrum bylo tehdy úplně zničeno a podobný osud stihl ostatní moravské opevněné osady. Ale na Slovensku asi Maďaři neučinili nic víc, než že si podmanili domorodé obyvatelstvo. Ze *Sázavských letopisů* (české opatství slovanského ritu na Sázavě)

⁸ *Kronika tak řečeného Dalimila*, přeložila Marie Krčmová, přebásnila Hana Vrbová, Svoboda, Praha 1972, s. 61.

⁹ *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*, Vyšehrad, Praha 1987, s. 350–351.

se dovídáme, že v 11. století našli v Maďarsku útočiště slovanští mniši z tohoto opatství vypuzení. Tento důkaz svědčí o tom, že kněží slovanského ritu museli maďarský vpád přežít a že křesťanské osady dále existovaly na Slovensku a snad i v Panonii. Zapříčinila to skutečnost, že vítězící kočovníci se nezajímali o hornaté krajiny, nýbrž že potřebovali rolnické produkty domorodců. Existuje velice přesvědčivý důkaz toho, že velmi důležité křesťanské a slovanské středisko existovalo v Ostrihomu (Ostěrgom') na středním Dunaji a odtud začalo v 10. století pokřesťanštění Maďarů. Patrně existovala dále i jiná podobná střediska, která v 11. století tvořila most mezi Čechami (kde se udrželo slovanské duchovenstvo), Kyjevskou Rusí a Chorvaty.

V dalších částech bývalé moravské říše byl velmi pravděpodobně ušetřen Krakov a zbytek Bílého Chorvatska. Tato oblast snad uznala jakýsi druh maďarské nadvlády; přinejmenším je patrné, že s nimi žila v přátelském poměru. Konstantin Porfyrogenetos píše ve své zprávě o Bílém Chorvatsku, že jejich kníže uzavřel *manželský svazek a přátelskou smlouvu s Turky*, tj. s Maďary. Jak bude ukázáno, udržela se v Krakově slovanská bohoslužba a toto město se asi také stalo útočištěm dvou moravských biskupů, kteří přežili zničení své metropole.

II.

Důsledky vzestupu Polska nevyhnutelně pocítily i Čechy. Tato země, jak bylo zmíněno, byla rozdělena na dvě vévodství spojená svobodným souhlasem dvou vévodských rodin – Přemyslovců a Slavníkovců. Zpočátku mělo toto partnerství velký úspěch a spolupráce mezi Boleslavem a Slavníkem vedla k dobytí Moravy, Slezska a Krakovska. Tato shoda trvala dále, když nastoupil v Praze po svém otci Boleslav II. Prvním českým pražským biskupem po smrti Němce Dětmara byl člen slavníkovského rodu Adalbert-Vojtěch, jenž byl vychován v Magdeburku. Vojtěch byl svatý muž, horlivý v misijním díle své velké diecéze a díky jeho zásahu souhlasil papež se zrušením Moravského biskupství po smrti jediného známého titulára Vracena. Tím se splnil starý sen Boleslava II., který chtěl, aby sféra, již spravoval společně se Slavníkovci, podléhala jednomu biskupu sídlícímu v Praze.

Tato mírumilovná spolupráce dvou vedoucích rodin byla porušena po polském dobytí Slezska a Krakovska. Když Boleslav oznámil úmysl napadnout Polsko, aby dobyl nazpět ztracená území, postavil se proti němu Vojtěchův bratr Soběslav, vládnoucí vévoda slavníkovského rodu. Tato první neshoda mezi dvěma vévody stála Vojtěcha podporu Boleslava II. a Vojtěch si uvědomil, že roztržka mezi jeho bratrem a pražským vévodou znemožňuje, aby Slavníkovci úspěšně spravovali českou církev, a odešel z Prahy s úmyslem, že vykoná pouť do Jeruzaléma. Opat z Monte Cassina, kde se na své cestě zastavil, ho zradil od jeho plánu dokazováním toho, že spásy se dosahuje ne poutěmi, ale svatým životem. Vojtěch se rozhodl, že vstoupí do řeckého kláštera, založeného sv. Nílem, ale nakonec se stal mnichem v opatství sv. Alexia a Bonifáce v Římě.

Boleslav II. napadl Poláky, ale postrádaje podpory Slavníkovců, byl poražen. Jeho prestiž klesla velmi hluboko a viděl, že jediné východisko z nesnází je ve smíru s bývalými spojenci. První podmínkou ovšem byla restaurace Vojtěcha na pražský stolec, který neochotně souhlasil s návratem r. 992. Tato shoda však trvala jen tři roky. Objevily se nové obtíže a Vojtěch odešel opět z Prahy; bylo zřejmé, že Slavníkovci dávají přednost spíš spojenectví s Poláky než s Přemyslovci. Boleslav II., jemuž se nedostávalo diplomatického talentu jeho otce, předvídal, že odpad Slavníkovců bude mít vzápětí za následek ztrátu Moravy a dnešního Slovenska, a v zoufalství se rozhodl poslechnout své rádce, aby se vyvražděním zbavil

celé soupeřské dynastie. Když byl r. 995 vévoda Soběslav se svým vojskem v Německu, kde pomáhal císaři potlačit novou vzpouru Slovanů, Boleslav II., navzdory svému slibu, že nepodnikne proti Slavníkovcům žádné nepřátelské akce po dobu vévodovy nepřítomnosti, věrolomně napadl hlavní slavníkovský hrad Libici a povraždil všechny jeho obyvatele, muže, ženy i děti. Tento krvavý čin sjednotil celé Čechy pod výlučnou vládu Přemyslovců. Soběslav nebyl schopen odplatit, co se stalo, a našel útočiště se svým vojskem v Polsku. Nový polský vévoda Boleslav Veliký, nazývaný Poláky Chrabrý, ho přivítal a společně očekávali vhodnou příležitost k pomstě Praze.

III.

Existuje ještě jiný důvod, proč bylo Kyjevské Rusi odepřeno hrát úlohu prostředníka mezi Byzancí a západní Evropou: selhání pokusu Poláků a Čechů vytvořit velký slovanský stát ve střední Evropě. Takový politický útvar by býval pro Rusko velkou pomocí, tím spíše, že v době, kdy se tyto pokusy děly, Čechy a Polsko ještě v určitém rozsahu vlastnily řecko-slovanské kulturní dědictví zanechané svatými Cyrilem a Metodějem. Jak bylo ukázáno, Slované střední Evropy byli čím dál tím více přitahováni do okruhu nového Německého království.

Otovi se poštěstilo, že našel ještě jednoho věrného přítele a zdravého rádce v osobě pražského biskupa sv. Vojtěcha. Sv. Vojtěch navštívil Řím po rozvratu jeho vztahů s českým vévodou Boleslavem II. a žil v opatství sv. Alexia a Bonifáce. Právě tam ho našel Ota III. Vojtěch byl jeho vzdáleným bratrancem a Ota, nakloněný pravděpodobně díky své řecké matce k mysticismu, ho často navštěvoval a debatoval s ním o náboženských záležitostech. Právě v Římě dostal Vojtěch také zprávy o katastrofě, jež postihla jeho rodinu. Mohučský arcibiskup však naléhal na Vojtěcha, aby se pokusil ještě jednou o návrat do své diecéze, a když papež arcibiskupovu žádost schválil, Vojtěch slíbil, že to udělá. Vyžádal si na papeži svolení hlásat evangelium pohanům, kdyby ho Čechové odmítli přijmout. V Mohuči, kde čekal na návrat posla s očekávaným Boleslavovým odmítnutím, se Vojtěch opět sešel s císařem.

Vojtěch měl velkou zkušenost s misijním dílem. Když se mu podařilo po zrušení Moravského arcibiskupství sjednotit celou přemyslovskou říši pod svůj úřad, začal s misijní prací mezi Maďary. Maďari sv. Vojtěcha ctí dodnes jako jednoho ze svých patronů a snad právě on udělil svátost biřmování jejich prvnímu křesťanskému králi Štěpánovi I.

Při jejich setkání se Ota III. od sv. Vojtěcha dověděl, že nejlepším způsobem, jak obrátit Polabské a Baltské Slované, je mírumilovné hlásání evangelia, a nikoliv násilné podmanění. Vojtěch sám hodlal tuto pravou křesťanskou metodu použít, a když se dozvěděl, že Boleslav II. ho jako pražského biskupa s konečnou platností odmítá, vydal se do Polska s úmyslem jít odtud zvěstovat evangelium Veletům. Avšak na žádost Boleslava Velikého šel místo toho k Prusům, v jejichž rukou našel r. 997 mučednickou smrt. Jeho tělo pohřbil Boleslav Veliký s velkou okázalostí v Hnězdně.

Zpráva o Vojtěchově mučednictví se rozšířila po celé Evropě jako oheň. Ota III. se z té zprávy radoval, neboť od nynějška měl v nebi důvěrného přítele, a každý, kdo znal Vojtěcha, chtěl následovat jeho příklad a hlásat evangelium pohanům na Labi a na Baltu. Vskutku bylo za tímto účelem zřízeno několik misionářských středisek, kde se začali připravovat italští, němečtí, čeští a polští mniši k práci na tomto poli. Mimo opatství sv. Alexia a Bonifáce v Římě poskytla dvě taková střediska Ravenna a Hnězdo. Ota III. a Boleslav Veliký toto hnutí velmi podporovali a zdálo se, že Polabským a Baltským Slovanům nadchází nová

éra, éra mírové spolupráce s jejich křesťanskými sousedy. Nový císař našel správné vymezení svých říšských povinností vůči nekřesťanským národům.

IV.

Dezorganizace polských záležitostí, jež následovala po smrti Měška II., využil nový český vévoda Břetislav I., zvaný český Achilles (1034–1055), muž odvážné a romantické povahy. V lidových knihách české historie je dosud líčen, jak unáší svou nevěstu Jitku z klášterní školy a bere meč, aby přeťal řetěz, jímž mu strážní zahradili cestu. Předtím – asi kolem r. 1029 – Břetislav dobyl Moravu, avšak jeho pokusy získat zpět Slovensko, když pomáhal císaři Konrádovi II. (1024–1039) proti Uhrům, selhaly. Našel odškodnění na účet Polska. Jeho sbory se rychle přehnal přes Slezsko a Krakov na podzim r. 1038. Dobył Poznaň a potom padlo do jeho rukou hlavní polské město Hnězdno. Když se vévodova armáda přiblížila k místu, kde byl pochován sv. Vojtěch, zmocnilo se Čechů náboženské šílenství a pražský biskup využil situace k tomu, aby vymohl od Čechů slavnostní slib, že se vyvarují hříchů, jež vyhnaly Vojtěcha z Čech. Podle biskupa si umučení světec položil podmínku, že jeho tělo nemá být přeneseno do české země, dokud nebude dán tento slib. Jelikož se to stalo, české vojsko se vracelo triumfálně do Prahy se vzácnými ostatky, k nimž bylo přidáno ještě tělo Vojtěchova bratra, prvního hnězdenského arcibiskupa Radima (Gaudentia) a těla prvních pěti polských mučedníků z Vojtěchovy školy.

Zdalo se, že český vévoda hodlá uskutečnit plán Boleslava Velikého. Praha se měla stát hlavním městem velké slovanské říše a náboženským střediskem všech západních slovanských národů. Jenže Břetislav přecenil své síly. Právě jako za podobných okolností, když Poláci obsadili Prahu, volali poslední členové české dynastie o pomoc do Německa, tak se polský Kazimír I. (1032–1052) ukryl na dvoře císaře Jindřicha III. (1039–1056). Němci nemohli strpět utvoření velké slovanské říše pod českou dynastií právě tak jako pod polskou. Jindřich III. vpadl do Čech a po porážce českého vojska přinutil vévodu, aby se bos přiblížil k jeho trůnu a tak si vykoupil prominutí. Císař dovolil Břetislavovi, aby si ponechal jen Slezsko a Moravu, a uvedl ho do stavu německého vazala. R. 1052 však Poláci znovu dobyli Slezsko. Císař rozhodl, že tato země bude patřit Polsku a Poláci budou náhradou platit Čechům ročně poplatek 500 hřiven stříbra a 30 hřiven zlata. Od té doby zůstalo Slezsko jablkem sváru mezi oběma národy.

Poselstvo, jež poslal Břetislav do Říma se žádostí, aby byla Praha povýšena na arcibiskupství, se též nesešlo s úspěchem. Římané se pohoršili nad násilným přenesením svatých ostatků a byli zděšeni způsobem, jakým Češi plenili polské kostely. Naštěstí Břetislav opatřil poselstvo značným dílem uloupeného polského zlata a stříbra, a právě to jej zachránilo před exkomunikací.

Břetislavův pokus o vytvoření česko-polské říše skončil nezdarem. To byla věc, již mohla dosáhnout jen polská dynastie, neboť Polsko bylo silnější než Čechy a bylo také nezávislé na Německu. Důsledkem Břetislavovy prohry bylo, že Německo zaznamenalo druhé velké vítězství v bitvě o střední Evropu. Německý král a římský císař byl nyní uznaným pánem nejen Čech, nýbrž i Polska.

Kazimír I. dělal vše, co mohl, aby nastolil ve své zemi pořádek, a je Poláky právem nazýván *Obnovitel*; ztratil však královský titul. Dalším následkem Břetislavova neplodného úsilí bylo zesílení boje mezi Poláky a Čechy o Slezsko. Této rivalitě je třeba přičíst všechny nešťastné sváry mezi nimi v době po první světové válce, které je dohnaly do poddanství jejich mocným sousedům.

Ostatky svatého Vojtěcha

Václav Cílek

Často si vzpomenu na chudé vystěhovalce z Turecka, kteří se dodnes vydávají na cestu do nového domova a jako jeden z mála svých majetků vláčí s sebou kosti rodičů a prarodičů. Nemusím tomuto vztahu rozumět, ale nesmím se mu smát. A to se týká celého toho středověkého i barokního divadla s ostatky, k němuž se dnes už ani církve příliš nehlasí.

Ve svatovítském chrámu Vojtěchovy ostatky několikrát měnily místo. Důležitou roli sehrál zejména obrovitý požár, který roku 1541 vyšel z Pětikostelního náměstí z domu zvaného Bašta. Padla mu za oběť část Malé Strany, ale zasáhl také věž u sv. Víta na Hradě. Od věže chytla i západní část chrámu prozatímně krytá šindely, takže Vojtěchův náhrobek z bílého mramoru byl celý žárem rozpuštěn. V letech 1421–1561 nebylo pražské arcibiskupství obsazeno, takže to trvalo léta, než Ferdinand I. začal s obnovou kostela. Kostel zkrátil a přehradil zdí, na kterou později vymalovali scény ze života Jana Nepomuckého. Tím se však Vojtěchův hrob octl mimo kostel. Nad ním byla roku 1576 zbudována malá kaplička, jež byla roku 1637 rozšířena. Jedním z důvodů rozšíření byla okolnost, že obrazoborecké bouře roku 1619 poškodily celé vnitřní vybavení chrámu, ale nedotkly se hrobů sv. Václava a Vojtěcha. O několik let později r. 1673 po Čechách koluje proroctví, že ten, kdo dostaví svatovítský chrám, vyžene pohanské Turky z Evropy. Tehdy se Matouš Zoubek pokoušel iniciovat dostavbu, ale o dva roky později zemřel a peníze byly zapotřebí na vojnu s Turkem. Počátkem března 1880 pokročila stavba svatovítské katedrály natolik, že 8. března začali dělníci z kapličky sv. Vojtěcha vynášet nábytek a varhánky. I přes písemné zprávy nebylo jasné, zda Vojtěchovy ostatky v kapli ještě jsou. Biskup Karel Průcha požádal architekta Mockera o pomoc. Vědělo se, že oltář kaple je dvoudílný. V horní dřevěné části stával obraz Matky Boží přenesený sem z kaple na Brusce. V dolní prodloužené části bývala kamenná podesta pokračující jakousi dřevěnou rakví považovanou za Vojtěchovu. Na svátek sv. Vojtěcha býval oltář kráslen a bylo zde vystaveno poprsí sv. Vojtěcha, do něhož byly zabudovány menší ostatky a křížek údajně patřící Vojtěchovi.

Dělníci v prázdné kapli přikročili k bourání katafalku, ale ke zklamání přítomných byl úplně prázdný. Avšak po odstranění dřevěné truhly se objevila deska z červeného mramoru silná 6 cm. Nesla nápis *Renovatum anno 1717*. Opět zavládl optimismus, protože se téměř najisto očekávalo, že pod deskou budou ostatky. Místo nich byla nalezena malá vyzděná schránka a v ní asi 4 cm dlouhá olověná krabička. Kanovník Bernard ji vyňal, ověřil pečeť, která byla připevněna ke stužce obepínající krabičku. Stužka se však při prvním dotyku rozpadla. Uvnitř ležela vybledlá autentika na papíře. Nápis nebylo možné přečíst ani za pomoci lupy a papír se rovněž rozpadl. Naštěstí byly na dně krabičky úlomky kostí, na nichž bylo napsáno, že se jedná o ostatky svatých pěti bratří. Pečeť náležela pražskému arcibiskupovi (1612–1622) Janu Loheliovovi, který pohnutého roku 1621 po útěku zimního krále Fridricha Falckého celý chrám znovu vysvětil a do oltářů vložil nové ostatkové schránky.

Při dalším bourání se objevily desky z bílého mramoru, na kterých byly patrné stopy požáru z roku 1541. Dál se kopal s velkou opatrností, ale opět se nic nenašlo. Teprve v úrovni podlahy přišli dělníci na šest dlouhých pískovcových kamenů podobných jiným vstupům do hrobek. Napětí velmi vzrostlo. Jeden z dělníků nadzvedl krajní kámen, pod nímž bylo vidět prázdný prostor a jakousi rakev. Okamžitě poslali pro světícího biskupa. Ten přikázal vrátit kámen na původní místo a zapečetil jej.

Patnáctého března ve dvě odpoledne se sešla komise složená z církevních hodnostářů, archeologů a dalších význačných postav. Nakonec dorazil arcibiskup baron Weber v doprovodu význačných důstojníků. Světící biskup podal věcný přehled situace, vysvětlil, proč se kaple bourá a jaké jsou dosavadní nálezy. Poukázal na zapečetěný kámen a řekl, že do hrobky dosud nikdo nenahlédl. Arcibiskup vyzval ostatní ke zbožné pozornosti a litoval, že profesor Tomek dlí mimo Prahu. Pak se dali do práce.

Netrvalo ani půl hodiny, když bylo zřejmé, že v hrobce spočívá prastarý relikviář podobný tvarem relikviáři sv. Wolfganga, biskupa řezenského, který podpořil založení pražského biskupství, a proto byl vždy v Čechách ctěn. Profil hrobky byl změřen na 302 x 72,5 cm a samotný relikviář měl rozměry 112 x 38 x 32 cm. Asi v jedné čtvrtině hrobky se nacházelo přepažení nízkou pískovcovou zídka a za ní ležely kusy zpráchnivělého dřeva, snad zbytků starých relikviářů. Vojtěchův relikviář je zhotoven ze dřeva pobitého olověným plechem. Dělníci opatrně sňali víko a dychtivým zrakům se objevila podlouhlá, olověná schránka ovázaná páskou a zapečetěná podlouhlou pečetí s prastarým písmem. Na vrchu schránky ležela olověná destička s latinským nápisem. Kanovník Bernard ji odložil na připravený stůl. Svědek těchto událostí píše: „Nedá se snadno popsati, jaká dychtivost a napnutost v té chvíli opanovala.“ Profesor Ěmler mezitím vyluštil nápis a nahlas četl: *Capsa cum corpore seu reliquiis s. Adalberti episcopi et martyris*, takže bylo jasné, že uvnitř jsou Vojtěchovy ostatky. Spontánně se ozvalo *Deo gratias!* Nemalá radost zářila z očí.

A pak následovalo nové, nečekané překvapení, jehož se nikdo nenadál. Na podlouhlé pečetě byla rozluštněna slova *Arnestus archiepiscopus pragensis* neboli Arnošt, arcibiskup pražský. Byl to téměř tuplovaný zázrak, protože Arnošt sám měl pověst světce. Kanovník Bernard otevřel schránku, ve které konečně našel kosti obalené šedou, hedvábnou rouškou. Na látce ležela třetí destička s nápisem potvrzující, že ostatky patří i dalším světcům. I nastala ještě větší radost.

Pak opět schránku zabalili. Arcibiskup přijal berlu a mitru. Kanovníci umístili relikviář na máry a vynesli jej z kaple. Právě v tu chvíli začaly na věži svatovítské zvonit a to způsobilo nemalé pohnutí. Před kaplí stálo nižší duchovenstvo a pražští zvědavci. Mnozí poklekli a zanotovali píseň upravenou snad samotným sv. Vojtěchem: Hospodine, pomiluj nás. Jiní plakali a pro slzy nemohli zpívat dál. Všichni si uvědomili, jak hlubokou úctu k ostatkům český lid chová, a to i nevěřící. Průvod pak relikviář uložil v kapli proti náhrobku Jana Nepomuckého, kde děkan Průcha dal upravit prostor pro ostatky sebrané zejména Karlem IV. Po slavnostním uložení se komise odebrala vyluštit olověné destičky a pořídit zápis. Panu Mockerovi bylo uloženo zachovat hrobku pro příští uložení a biskup nařídil vyrytí další, již čtvrté olověné destičky.

Nález hluboce zapůsobil na pražský lid a zároveň nesmírně rozzlobil Poláky, kteří již jednu pravou lebku svatého Vojtěcha měli. Spory trvaly dalších dvacet let a např. Mikoláš Aleš je komentoval kresbou, na které se sv. Vojtěch ptá Pánaboha, kde je vlastně jeho pravá lebka, a Hospodin mu odpovídá, že na to je i on krátký, a odkazuje ho na rozhodnutí církevní konzistoře. Polozapomenutý (již opět!) relikviář je dodnes uložen naproti náhrobku Jana Nepomuckého, ale v podlaze západní části kostela již zeje díra pečlivě ochraňovaná Mockerem pro opětovné uložení pastýře zběsilého lidu.¹⁰

¹⁰ CÍLEK, V., Svatý Vojtěch, posmrtné putování pastýře zběsilého lidu, in *Souvislosti. Desetiletí duchovní obnovy. Příloha*, 8/1 (1997), s. 282–284.

Literatura

- BAGIN, A. – ŠÁŠKY, L., *Svätý Vojtech*, Spolok svätého Vojtecha, Trnava 1997.
- BARCIAK, A. (ed.), *Środkowouropejskie dziedzictwo świętego Wojciecha*, Societas Scientiis Favendis Silesiae Superioris – Instytut Górnośląski, Katowice 1998.
- BARTLOVÁ, M. (ed.), *Svatý Vojtěch. Tisíc let svatovojtěšské tradice v Čechách*, Národní galerie, Praha 1997.
- BRUNO Z QUERFURTU, *Život svätého Vojtěcha. Legenda Nasciter purpureus flos*, přeložila Marie Kyrálová, Zvon, Praha 1996.
- CÍLEK, V., Svätý Vojtěch, posmrtné putování pastýře zběsilého lidu, in *Souvislosti. Desetiletí duchovní obnovy. Příloha*, 8/1 (1997), s. 282–284.
- DURYCH, J., *Cesta svätého Vojtěcha*, Benediktinské opatství v Břevnově, Praha 1940.
- DVORNÍK, F., *Svatý Vojtěch. Druhý pražský biskup*, Křesťanská akademie, Řím 1967.
- HENRIX, H.H. (ed.), *Adalbert von Prag. Brückenbauer zwischen dem Osten und Westen Europas*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 1997.
- KALHOUS, D., Svědectví z první ruky? Nad pramennou hodnotou nejstarších vojtěšských legend, in *Historia Slavorum Occidentis. Czasopismo historyczne*, 2/1 (2012), s. 37–58.
- KOŽIAK, R. – NEMEŠ, J. (ed.), *Křesťanstvo v časoch sv. Vojtecha*, Wydawnictwo Towarzystwa Słowaków w Polsce – Centrum pre štúdium křesťanstva, Kraków 2009.
- KRÁLÍK, O., *Filiace vojtěšských legend*, Academia, Praha 1971.
- , *Nejstarší legendy přemyslovských Čech*, Vyšehrad, Praha 1969.
- KROUPA, J., aj., *Po stopách svätého Vojtěcha*, Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Kutná Hora – KLP – Koniasch Latin Press, Praha 2014.
- , *Slavníkovci v českých dějinách*, Státní oblastní archiv v Praze et al., Praha 2007.
- KUŹMIUK-CIEKANOWSKA, A., Święty Wojciech wraca do Pragi relacja Kosmasa o przeniesieniu relikwii świętego biskupa, in *Historia Slavorum Occidentis. Czasopismo historyczne*, 2/1 (2012), s. 94–103.
- LEBEDA, J., *Májová čtení o svätém Vojtěchu. X. rok Desetiletí duchovní obnovy – 1997*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1997.
- NEMEŠ, J., *Svätý Vojtech – svätec, doba a kult*, Chronos, Bratislava 2011.
- NOVÝ, R. (ed.), *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*, Vyšehrad, Praha 1987.
- OLŠOVSKÝ, J. (ed.), *Výstava Sv. Vojtěch. První český Evropan*, Slezské muzeum, Opava 1997.
- PAVERA, L. (ed.), *Sv. Vojtěch v české a polské literatuře a v umění. Sborník z mezinárodní vědecké konference*, Slezská univerzita, Opava 1999.
- POLC, J.V. (ed.), *Svatý Vojtěch. Sborník k mileniu*, Zvon, Praha 1997.

- ROYT, J., Příspěvek k ikonografii sv. Vojtěcha v 17. a 18. století, in Bláhová, M. (ed.), *Břevnov v českých dějinách. Sborník z konference pořádané ve dnech 14. a 15. září 1993 Filozofickou fakultou univerzity Karlovy u příležitosti milénia břevnovského kláštera*, Filozofická fakulta UK, Praha 1997, s. 113–120.
- SEKYRKA, T. – BOLONŠKÝ, S. – JANŽURA, P., *Sv. Vojtěch. Život a smrt mučedníka*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997.
- SLÁMA, J., Slavníkovci – významná, či okrajová záležitost českých dějin 10. století?, in *Archeologické rozhledy*, 47/1 (1995), s. 182–224.
- SOUŠEK, Z. (ed.), *Svatovojtěšská tradice v dějinách našeho národa a církve a její význam dnes. Sborník ze symposia k tisícímu výročí smrti biskupa Vojtěcha Slavníkovce – sv. Vojtěcha*, Ekumenická rada církví v ČR – Česká biskupská konference, Praha 1997.
- SZYMOŚYŃ, A., *Bohater religijny w świętej przestrzeni kult św. Wojciecha na przełomie XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2010.
- ŠOLLE, M., *Od úsvitu křesťanství k sv. Vojtěchu*, Vyšehrad, Praha 1996.
- TŘEŠTÍK, D. – ŽEMLIČKA, J. (ed.), *Svatý Vojtěch, Čechové a Evropa*, Lidové noviny, Praha 1998.
- TUREK, R., *Počátky české vzdělanosti*, Vyšehrad, Praha 1988.
- TUREK, R., *Slavníkovci a jejich panství*, Kruh, Hradec Králové 1982.
- VAŠICA, J., *České literární baroko*, Vyšehrad, Praha 1938.

Obsah

1. Úcta k ostatkům světců	6
2. Slavnostní přivítání ostatků sv. Vojtěcha neboli malé organizační desatero	10
3. Přípravná kající bohoslužba slova před přijetím ostatků sv. Vojtěcha	12
Proměnění Páně na hoře (<i>Mt 17,1–9</i>)	13
Zpytování našeho <i>cítění s církví</i> podle papeže Františka	19
4. Slavení vigilie s lucernáři v kostele s ostatky sv. Vojtěcha	25
Lucernárium	25
Večerní chvály se svatovojtěšskou četbou a kantiky	26
5. Společné uctění ostatků sv. Vojtěcha	36
6. Ekologické okénko	40
Žehnání živočichů na přímluvu sv. Vojtěcha	40
Žehnání (klášterního) piva	42
Přílohy	47
Krátký přehled života svatého Vojtěcha	47
Prameny k životu sv. Vojtěcha	48
Svatý Vojtěch – ochránce českých zemí, Polska a Uherska	49
Z knihy Františka Dvorníka <i>Slované, jejich rané dějiny a civilizace</i>	50
Ostatky svatého Vojtěcha (<i>Václav Cílek</i>)	54
Literatura	56

Svatý Vojtěch mezi námi

Pastorační podněty pro Rok zasvěceného života
23. dubna 2015 – 2. února 2016

Pavel Ambros SJ

Odpovědná redaktorka Luisa Karczubová
Návrh obálky Tomáš Ježek
Sazbu písmem Adobe Caslon Pro
zhotovilo Refugium dtp
Vydalo nakladatelství Centra Aletti
Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.
Křížkovského 4, 772 01 Olomouc
e-mail: refugium@refugium.cz
www.refugium.cz
jako svou 401. publikaci

Vydání první
Olomouc 2015

Pro vnitřní potřebu katolické církve
Dostupné na www.refugium.cz